

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ARBEJDER HØJSKOLEN

DECEMBER 1951

ELEVSKRIFT

FOR ESBJERG
ARBEJDERHØJSKOLE OG
ROSKILDE HØJSKOLE

nummer

41

Udgivet af
ARBEJDERNES OPLYSNINGSFORBUND
I SAMRÅD MED ELEVFORENINGERNE
DECEMBER 1951

R E D A K T I O N

K. B. Andersen

Oluf Bertolt

Poul Hansen

Erik Haverslev

Hans Holm

Ditlev Jensen

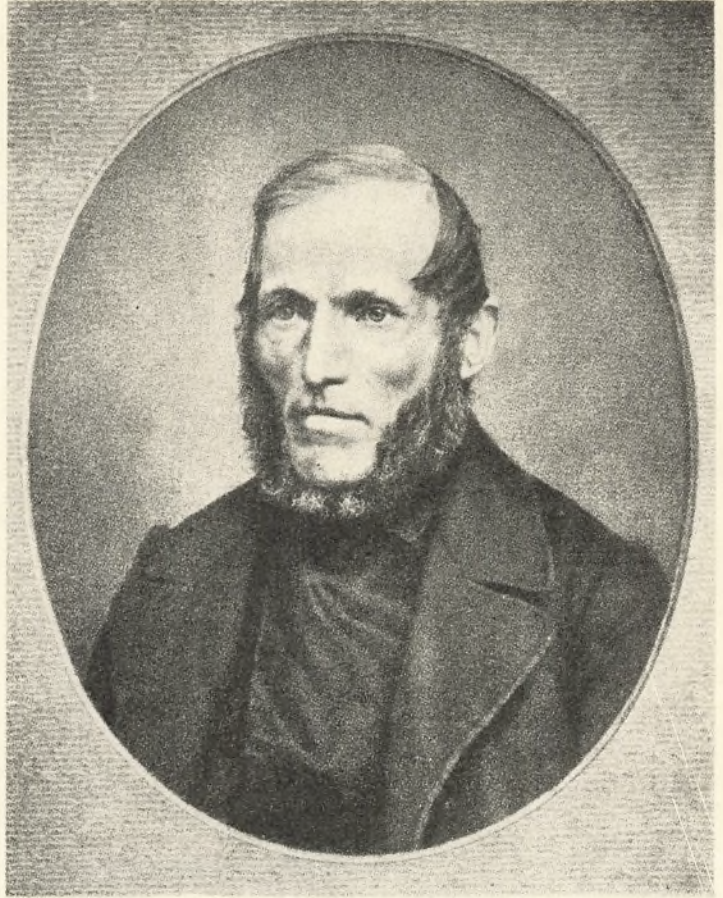
M. P. Jensen

Harry Larsen

Tryk: Dansk Andels Trykkeri, København

INDHOLDSFORTEGNELSE

ROAR SKOVMAND:	<i>Christen Kold. Et geni i den danske skole</i>	5
OSKAR HANSEN:	<i>Og synes du ...</i>	12
K. B. ANDERSEN:	<i>Hvad skal nøgne negerbørn med lommebibler?</i>	13
DITLEV JENSEN:	<i>Fyrretøve breve</i>	19
POUL SØRENSEN:	<i>Danmark</i>	26
VIGGO MOLIN-NIELSEN:	<i>Om sangbøger</i>	27
	<i>En buket fra bogmarken</i>	33
K. B. ANDERSEN:	<i>Roskilde Højskole sommeren 1951</i>	41
	<i>Sommerens kursus</i>	46
	<i>Esbjerg Arbejderhøjskoles elevforening</i>	47
	<i>Roskilde Højskoles elevforening</i>	50
	<i>Elevmøder</i>	52
	<i>8 dage på højskole</i>	52

CHRISTEN MIKKELSEN KOLD

CHRISTEN KOLD
ET GENI I DEN DANSKE SKOLE

*Af højskolelærer,
dr. phil. Roar Skovmand*

Kom du, min dreng, du skal ikke være skomager!" Drengen hed *Christen Mikkelsen Kold* og var skomagerson fra Thisted; han havde kun været i skomagerlære halvanden dag, da hans mor kom og hentede ham hjem fra værkstedet med disse ord. Fingrene sad ikke godt på ham. Han måtte hellere blive skolelærer! Det var dengang omkring 1830 ikke nogen anset bestilling, men Christen Kold duede absolut ikke til andet.

Det var en spinkel og spædlemmet femtenårs dreng, der blev sat til at være lærer ved Fårtoft skole tæt uden for Thisted. Det gøs i ham, da han så de store landsbydreng, men han mandede sig op og holdt sin første tale til dem i forældrenes påhør. Den lød omtrent sådan: „I er meget større end jeg, og skal det komme an på at slås, så kan I banke mig. Men jeg har ikke til hensigt at ville slå jer, og derfor håber jeg også, at I ikke vil slå mig. Men snart vil I erfare, at jeg er klogere end I, men hvis I er kloge, så søger I at lære noget af mig . . .”

Det var Christen Kolds start som lærer i den danske skole. Han kunne altid finde de ord, som fik børn og unge til at lytte, men han var samtidig så sær og stejl, at myndighederne så på ham som en allfor selvstændig mand, der ikke passede ind i den bestående skoles rammer.

Det var ikke så længe siden, skoleloven af 1814 havde indført almindelig skolegang over hele landet. Skoleloven var i sig selv et værk af oplysningstidens ånd, der ville danne børnene til gode og retskafne mennesker og nyttige borgere. De fattige år efter syv års krig, efter inflation og statsbankerot var dog ikke gunstige for opbygningen af en god skole; de ydre kår var tarvelige, lærerstanden forhutlet, og undervisningen i *almueskolen*, som den dengang blev kaldt, var enten præget af militærisk

disciplin eller åndløst terperi. Den største fejl ved skolen var alligevel, at dens ledende mænd ikke forstod, at børn er børn, og at den første betingelse for at gøre dem til retskafne mennesker og nyttige borgere er, at de mødes med kærlighed og forståelse og får lov til at udvikle deres selvstændige anlæg på naturlig måde. Da Christen Kold var blevet færdiguddannet på seminariet i 1836, måtte han skaffe sig brødet som huslærer. Han blev holdt ude fra den offentlige skole, fordi han havde deltaget i gudelige forsamlinger; dem så øvrigheden skævt til, fordi kristeligt vakte lægfolk samlede sig om bøn og bibellæsning og salmesang uden præsternes medvirken. Det var ikke alene kong Frederik den Sjette, der sagde „Vi alene vide —“; det var en ånd, der gennemtrængte hele enevældens øvrighed; det var en ånd, som bekæmpede enhver forandring i kirke og skole og samfund, selv til det bedre. Som huslærer måtte Kold sørge for, at børnene lærte en masse udenad, og det tog en farlig tid. Han har selv fortalt, at der blandt børnene var en lille pige, Maren, der havde særlig svært ved at lære sine lektier. Hun læste og græd, læste igen og græd, og Kold tænkte: „Mon det også virkelig er Guds vilje, at børn skal pines med en sådan udenadslæren? Mon da dette, at lære en bog udenad, kan føre til at elske ham?“ Og ånden svarede ham: „Du kan jo fortælle børnene det, som de skal lære udenad; du kan jo fortælle dem det, som du fortæller eventyr!“

Kold beretter: „Aldrig så snart var dette gået op for mig, førend der kom en sådan lyst og drift hos mig, at jeg ikke havde tid til at vente, jeg syntes, det var en uendelig lang tid, først om aftenen, og så hele natten, indtil næste dags morgen, da jeg kunne begynde at prøve det . . . Jeg havde nær sprunget ud på gaden, lige som Arkimedes gjorde, og råbt: Nu har jeg fundet det, men det gjorde jeg ikke, thi jeg var en jyde og ingen græker. Om morgenen begyndte jeg straks at fortælle børnene et stykke af bibelhistorien, og det ville de gerne høre, men spørgsmålet var nu, om de kunne huske det, når de skulle til konfirmation og eksamen. Så blev jeg ved en fjorten dages tid at fortælle dem noget af bibelhistorien, det var netop historien om Josef, den fandt jeg, var den bedste at begynde med. Derpå prøvede jeg, om børnene kunne huske det, og til min store forundring kunne de fortælle det *ordret* . . . Jeg tænkte altså, nu har vi fundet det, nu skulle vi have alle danske børn undervist på den måde, det er det bedste middel til at få Danmark til at blive, hvad det tidligere var.“

Det var nu Kolds mål at få oprettet en fri børneskole, hvor han kunne undervise ved at fortælle, men myndighederne tillod det ikke. De krævede

Balles lærebog i religion lært til punkt og prikke, og det ville Kold ikke gå med til. Han blev kaldt op til den skikkelige biskop Tage Müller i Ribe, og han sagde til ham: „Ja, De er et begavet og håbefuldt ungt menneske, og jeg vil så gerne tro, at De kunne undervise børn, ja, jeg er vis derpå, uden at lære dem Balles lærebog udenad på ramse, men hvordan skal det så gå med alle andre skolemestre?” Dertil svarede Kold: „Hvad kommer de mig ved?” „Jo,” svarede biskoppen, „for det skal være ens!” Kold: „Altså, hvis der er 99 skomagere i en by, som laver dårlige støvler, så skal den ene, der kan gøre gode støvler, også gøre dårlige, for at arbejdet kan blive ens!” Biskoppen trak på skuldrene: „Herregud! Loven er jo over os alle!”

Mismodig tog Kold til udlandet og opholdt sig i fem år i Smyrna, først som tjener hos en dansk præst og siden som bogbinder. Kort efter at han var vendt tilbage til Danmark — han vandrede med sin trækvogn fra Triest til Thisted — kom krigen 1848. Kold meldte sig som frivillig, men havde svært ved at lære geværgrebene — han kom altid en lille smule bagefter, men hans foresatte gav ham det lov, at han havde en god indflydelse på kammeraterne.

Efter krigen blev han igen huslærer, denne gang hos en jysk præst, i hvis reol han fandt Grundtvigs store verdenshistorie. Kold havde nok før mødt Grundtvig og lært af ham, men ikke læst noget videre af ham. Under læsningen af Grundtvigs verdenshistorie klarede det for Kold, at han måtte virke for, at følelsen og begejstringen fra 1848 og den opvækkelse, som da fandt sted, skulle fæstnes i folket. Nogle år før krigen var der blevet oprettet en folkehøjskole i Rødding; den var efter den tids forhold så dyr og storartet, at Kold ikke drømte om at kappes med den, men han ville gerne bruge sine opsparede rigsdaler fra smyrnarejsen til at bygge en lille skole med det mål at vække både den kristne og den danske ånd hos bønderne og få dem til at tro på „Guds kærlighed og Danmarks lykke”, som han udtrykte sig.

Kolds første forsøg på at holde skole for unge mennesker daterede han selv til efteråret 1849, da han kom til præsten Vilhelm Birkedal i Ryslinge på Fyn for at virke som huslærer hos ham. Samtidig holdt han en slags efterskole for nogle drenge i overgangsalderen og samlede, som han også før havde gjort det, om aftenen unge mænd fra landsbyen til foredrag og oplæsning. Det gav ham mod på at arbejde videre med de unge. Sommeren efter købte han en jordlod på Ryslinge mark og opførte et lille skolehus,

som står endnu. I vore dage er det en højst risikabel sag at begynde en højskole, selv om der kan skaffes pengemidler fra forskellige sider til starten. Kold fik også økonomisk hjælp i starten, fra Grundtvig og hans venner i København og fra de gudeligt vakte på Fyn. Men det der afgør om en højskole kan bestå er, at den får elever, og hvem ville tage på højskole dengang? Kolds skole skulle begynde den 1. november 1851 — i disse dage for hundrede år siden — og endnu de allersidste dage i oktober var der kun indmeldt een elev. Folk syntes, det var dyrt at gå på den skole. Kold forlangte ganske vist kun 12 kr. om måneden for kost, logi og undervisning og lovede folk at gøre underværker med deres børn. De skulle blive så livlige, så vakre og driftige, at man aldrig havde set mage til det, men det syntes folk ikke var nok. De spurgte, hvad deres børn kunne blive til, når de havde været på skolen, om de kunne blive degne, eller om de kunne blive fri for soldaterljeneste. Den 1. november kom der 10 elever og senere hen flere til, så de ialt blev 15.

Det var en lille flok at begynde med, men der skete noget i de snævre stuer. Eleverne lærte at skrive og regne, men hovedsagen for Kold var „at vække og klare det kristelige og nationale liv”. Med god hjælp fra Birkedal og seminaristen Poulsen-Dal gennemgik Kold i de fem vintermåneder afsnit af verdenshistorien efter Grundtvigs plan, bibelhistorien og kirkehistorien, Nordens mytologi og den ældste danmarkshistorie, og værker af guldalderdigterne blev læst højt. En af eleverne fra den første vinter sagde siden: „Jeg havde en dunkel, ubevidst trang til noget højere og dybere, end der . . . var bleven mig budt i almueskolen, og en stærk fornemmelse af livets tomhed. Men Kold rådede bod på denne min vande. I den unge alder, med den store trang og modtagsomhed, var jeg som et stykke voks i Kolds hænder, som han kunne modellere, ligesom billedhuggeren former leret.”

Der er ingen tvivl om, at denne karakteristik af Kold rammer noget rigtigt. Når Kold fortalte og forkyndte, skete der noget i de unges sind. Kendt er historien om, at han traf en karl på marken og snakkede med ham om, at han skulle tage på højskole hos ham. Og da den unge mand spurgte om, hvad nytte det var til, spurgte Kold ham, om han havde et lommeur. Ja, det kan gå en tid, og så skal det trækkes op igen, men på min skole skal du blive trukket op, så du aldrig går i stå! Et næsten centstemmig vidnesbyrd fra Kolds gamle elever går ud på, at Kold faktisk havde en sjælden evne, som må kaldes genial, til at sætte de unge i gang.

så de aldrig gik i stå. At denne evne kunne blive farlig, hvis den førte til ensidig nationalisme og religiøs fanatisme, er indlysende.

Men den blev modvirket af en egen jævnhed og tarvelighed i den daglige husførelse og af en udpræget redelighed i Kolds væsen.

Han sagde engang i 1860'erne: Det gælder om, at eleverne tænker: „Vi er nogle bønderkarle, som opholder os i nogle måneder hos bonden Christen Kold i Hjallose. Vi hjælper ham lidt med hans bedrift, vi samtaler ude og inde, vi hører foredrag, vi øver os i skrivning, regning og slige ting; og når disse måneder er forbi, så drager vi hver til sit, tager fat på vor gerning og er de samme jævne karle som før.”

Lærerne på Kolds skole delte kår med eleverne og spiste af samme fad som de. Hele den første vinter brugte Kold i sin husholdning kun seks pund sukker, og den største udgiftspost var klipfisken. Om natten sov Kold og Poulsen-Dal i loftsrummet sammen med alle eleverne. Skønt Kold var købstadbarn, gik han klædt som en bonde. En svensk redaktør, der engang besøgte hans skole, skildrer ham således: „Foran mig stod en midaldrende mand med fine, skarptprægede træk og klædt som bonde i en grå vadmeldragt med huen på hovedet.” I sit foredrag „fortalte han for eleverne, som sad han i en fortrolig vennekreds, hvorledes en uimodståelig indflydelse, som aldrig lod ham nogen ro, havde drevet ham til at sætte sin tanke i værk. Forgæves havde forstanden advaret ham for den gæld, han derved ville komme i; ånden havde ligefuldt sagt: Du skal! Midlerne vil komme, efterhånden som de behøves. Og således gik det også . . . All dette, fortalt på en simpel måde, fri for al opstylning, gik ud på at indskærpe tillid og mod under bestræbelserne for det højere. At der lå noget overspændt i alt dette, får så være, men det var ikke en overspændthed af den sygelige slags, som kun ruger over sit eget Jeg, men noget af den hellige ild, som findes hos alle kraftige naturer, der i een eller anden henseende har ført verden fremad.”

Kolds højskolevirksomhed, der begyndte så beskedent i det lille hus på Ryslinge mark i dette efterår for hundrede år siden, fik skelsættende betydning. Det var ikke den første højskole, heller ikke den største, og tankerne, der lå bagved, havde Grundtvig fremført allerede i 1830'erne og 1840'erne. Men Kold forstod sikkert bedre end nogen anden at finde den form, hvorunder tankerne kunne virkeliggøres. Det var virkelig genialt, at han vovede at bygge en skole for ungdommen uden hensyn til, hvad det kunne føre til af ydre nytte for den enkelte. Grundtvigs højskoletanke

havde dog en dygtiggørelse til borgerlivet for øje. Da D. G. Monrad som overskoledirektør spurgte Kold, hvad han ville med sin skole, svarede han: „Da jeg var atten år, lærte jeg at elske Gud og min næste, og det var jeg så glad ved, at jeg dengang besluttede at anvende min tid og mine kræfter til at hjælpe min næste tilrette med det samme, og det er egentlig det, skolen vil lære folk: at elske Gud, sin næste og sit fædreland.” „Åja,” svarede Monrad, „det er jo et meget hæderligt formål.”

Man forstår godt Monrads tvivl om, at det var helt sundt at holde skole på dette program, men det viste sig, at *Kold* evnede at gennemføre det. Hans skole var dog også et sted, hvor man lærte at læse, skrive og regne lidt bedre end i almueskolen. Men hovedsagen var utvivlsomt en folkelig og kristelig vækkelse. Kold erkendte selv, at han næppe havde så godt greb på oplysning som på oplivelse. „Jeg opliver først, og så oplyser jeg bagefter, eller i alt fald opliver og oplyser jeg på en gang, og det tror jeg er rigtigt, thi oplivelse er det, som man trænger til.”

Der skulle rigtignok mod til at holde skole på den måde — stik imod al tradition inden for almueskolen, i en helt anden retning end den ånd, der gennemtrængte skoleloven af 1814 og helt ved siden af den tankegang, der rådede i ledende kredse.

Samtidig med at Kold med næsten søvngængeragtig sikkerhed udstak skolens mål, forstod han også at vælge den rigtige form: de fem måneders vinterskole, lærernes og elevernes hjemlige samliv under jævne kår. Kold var også den første, der holdt pigehøjskole. Han sagde: „Vi må også have pigerne på højskole, ellers får vi for lidt ud af det hele værk. Det nytter ikke meget, at den halve del af menneskeslægten føres fremad til oplysning og samfundsfølelse, når den anden halvdel bliver tilbage.”

Det er naturligt i disse dage, hvor det er hundrede år siden Kold begyndte sin højskole, at mindes hans indsats som højskolemand. Det var i dette arbejde, han gjorde sin største indsats og vel nok sled sig selv op — han var kun 54 år gammel, da han døde i 1870. Da havde hans skole vokset sig stor; den var flyttet til Dalum ved Odense, hvor der nu holdes landbrugsskole, og den blev søgt af henvend 100 elever vinter og sommer. Da højskolerne skød frem i større tal og fik voksende tilslutning og betydning i tiden efter 1864, stod Kold for mange af de unge højskolemænd, der nu begyndte, som et forbillede, og de indrettede i mange henseender deres skoler med Dalum som mønster.

Men det må ikke glemmes, at Kold også var banebryder inden for

børneskolen. De tanker om en fri og hjemlig skole, hvor fortællingen skulle sættes i højsædet, og hvor børnene skulle have lov til at udvikle sig i frihed, men dog under kristelig og folkelig påvirkning, de tanker fik han lejlighed til at føre ud i livet, da hans venner på Kerteminde-egnen i 1852 kaldte ham op til Dalby. Her holdt han og Poulsen-Dal både højskole og friskole. De grundtvigske friskoler, som til næste år har eksisteret i hundrede år, har Kold til fader. De opstod i stort tal især på Fyn, ikke mindst i de vakte egne, hvor man nødigt sendte børnene i almueskolen med dens åndløse udenadslæren. Det varede ikke længe, før Kolds lige så geniale som simple metode, fortællingen, vandt indpas også i den offentlige skole. Friskolelærerne var i mange tilfælde Kolds egne højskoleelever.

En mand sagde engang til Kold: „Vi har det ikke godt på vor egn nu. For nogle år siden havde vi vort bylav og fornøjelige sammenkomster. Vi var så enige og levede så fredeligt og godt, nu strides vi om friskole, højskole, sognebåndsløsning og alt dette ny. Nogle vil i syd og andre i nord; før havde vi fred, nu har vi ufred, og det er nærmest Dem, der har voldt alt dette.” „Hvis der ved min virksomhed,” svarede Kold, „er sket en sådan forandring på Deres egn, så burde De ikke skænde på mig, men så burde De takke mig. De tager nemlig meget fejl, når De mener, at der før var fred på Deres egn, det var der slet ikke, nej der var kirkegårdsro, og den er da så meget usund for vi mennesker.”

Hvad der var sket på den egn, kom til at ske i hele Danmark. Men den slags ufred er ikke af det onde, og det er Kolds indsats, at han har vist vej til kilder, der stadig kan øses af til gavn for Danmarks ungdom.

OG SYNES DU ...

Og synes du, at du har tabt din tro,
og ikke ved hvor du skal bygge og bo.

Og ikke ved hvor dine skridt skal gå hen,
og hvem, der er fjende, og hvem, der er ven.

Og synes du alt blev så grimt og goldt,
og sindet blev kynisk og frysende koldt.

Så prøv på at mindes din ungdoms år,
og alle dens glæder og alle dens sår.

Og alle dens drømme og syner og sang,
og alle dens klokker, der kaldte og klang.

Og finder du ikke lidt stjernedrys der,
som endnu har skønhed og endnu har skær ...

... så er du en mand, der er helt vandret vild,
og har tabt sit spil.

Oskar Hansen

HVAD SKAL NØGNE NEGERBØRN MED LOMMEBIBLER?

Af K. B. Andersen

Ja, hvad skal nøgne negerbørn med lommebibler? Det er unægtelig en noget grov måde at vise sin manglende sympati for missionsarbejde på — men sådan sagde altså en af mine kammerater engang; og vil man forsøge at få en dybere sammenhæng ind i udtalelsen, kan man jo tænke på den afgørende sandhed om de øgede muligheder for en kulturel udvikling, som en materiel udvikling giver. (Hvorned jeg altså *ikke* har sagt, at materiel fremgang nødvendigvis må følges af kulturel ditto, sådan som overrændelige kritikere, der normalt ikke selv har prøvet at lide nød, holder af at opfatte enhver antydning af betydningen af visse materielle forudsætninger for kulturlivet.)

Billedet med de nøgne negerbørn, der ingen steder har at gøre af lommebiblerne, melder sig naturligt for tanken, når jeg hører den måde, hvorpå spørgsmålet om den kommende politiske udvikling i teknisk underudviklede og kulturelt uudviklede lande først og fremmest i Asien og Afrika ofte behandles mand og mand imellem. Den omstændighed, at vi herhjemme — og i andre af Europas lande — først fik et demokratisk styre på et tidspunkt, hvor en vis oplysning fandtes, og hvor en nød, som den, der i dag er almindelig i mange andre lande, overhovedet ikke fandtes, har bevirket, at vi har sat spørgsmålet om ytringsfriheden som demokratiets eneste rigtige kendemærke sådan i forgrunden, at enhver debat om politiske forhold i de tilbagestående lande nødvendigvis må blive ført på et ganske uvirkeligt plan.

Der er noget rørende i den naivitet, hvorned ytringsfriheden bliver placeret som noget centralt i forbindelse med lande, hvor befolkningen slet ikke formår at vurdere den, *dels* fordi den aldrig har anet det mind-

ste om, hvad et frit folkeligt styre er, *dels* fordi den ikke er oplyst til at have et sådant styre — er der overhovedet sund sans i at tale om demokrati i befolkninger, hvor kun nogle få procent kan læse og skrive? — *dels* fordi hele den folkelige udvikling, som må danne fundamentet for demokratiets politiske overbygning, mangler, *dels* og navnlig fordi en befolkning, hvoraf størstedelen næsten daglig trues af nød, og hvor de simpleste tekniske hjælpemidler mangler, har ganske andre ting at tænke på end hvor mange forskellige aviser, de kan få, bl. a. fordi de ikke har råd til at købe dem og ikke evne til at læse dem.

Hvis den vestlige verden i kampen med den østlige om de underudviklede lande først og fremmest byder på ytringsfrihed og lignende i denne sammenhæng luftige ting, vil den tabe slaget — og vel egentlig med rette?

Hvad vil det nu sige? Er det da ikke rigtigt at arbejde for demokrati? Jo afgjort. Og det er også rigtigt, at det demokratiske styre er det absolut eneste, der kan give den frihed, som er en nødvendig forudsætning for en menneskelig tilværelse. Det er netop rigtigt at *arbejde for* demokrati — læg vel mærke til udtrykket. Demokrati arbejder man ikke for ved på klokkeslet — eventuelt med vold — at indføre de frihedsgoder, som skal være det naturlige slutpunkt på en *udvikling*. Der kan ikke skydes genveje til demokratiet. Vejen går over en materiel, teknisk udvikling og over en udvikling af et frit folkeliv — lettere kan det ikke gøres. At proklamere folkestyre i en befolkning, der både i materiel og åndelig henseende er umoden til det, i en befolkning af nødlidende analfabeter, er vanvid. Det vil være at kompromittere demokratiet og sinke dets endelige sejr gennem en række forudseelige og let forklarlige nederlag. Vi vil utvivlsomt i de kommende år se en række af de nye demokratier bukke under — i bedste fald til fordel for et enevældigt styre af hæderlige mænd, der ønsker at gøre det arbejde for demokratiet, som andre har troet kunne springes over — i værste fald til fordel for et totalitært styre af mænd uden andre skrupler end, hvordan de længst muligt beholder magten over en uvidende befolkning, der vil ånde op ved at være kommet af med en frihed, den fik på et tidspunkt, hvor den ikke havde forudsætninger for at tage imod den.

Hvordan skal der da føres udenrigspolitik fra demokratisk hold? Ja, det ville jeg gerne kunne svare på; men det må andre og klogere hoveder udtale sig om. Det eneste, jeg her gerne vil give udtryk for, er det, at vi må vogte os for vanetænkning, at vi må holde op med at debattere den

del af udenrigspolitikken, som angår de underudviklede lande, på den naive måde, som er den almindeligste. En klog mand, hvis navn jeg desværre har glemt, har sagt, at demokratiet ikke er en tilstand, men en opgave. Vi er i vor indstilling over for problemerne ude i verden alt for tilbøjelige til at overføre vor nuværende demokratiske tilstand til alle andre forhold i stedet for at se realistisk på den opgave, som demokratiet må blive alle de steder, hvor forudsætningerne først må skabes. Kort sagt: — med en farlig vending — lidt mindre demokratihysteri og benene lidt mere på jorden ville klare den udenrigspolitiske debat. Denne sætning bedes anstændigvis ikke citeret uden i sammenhæng! Den vestlige verdens mål må være at arbejde for demokratiet over alt, netop *overalt*, da der aldrig kan være noget fejlagtigt ved at arbejde for indførelse af en styreform, der netop indebærer det frie valg; men — for at gentage det endnu en gang: *arbejde for det*, ikke blot proklamere det før tiden og derved kompromittere det.

Det, vi skal behøje Sovjet i dag, er jo ikke, at man ikke indførte

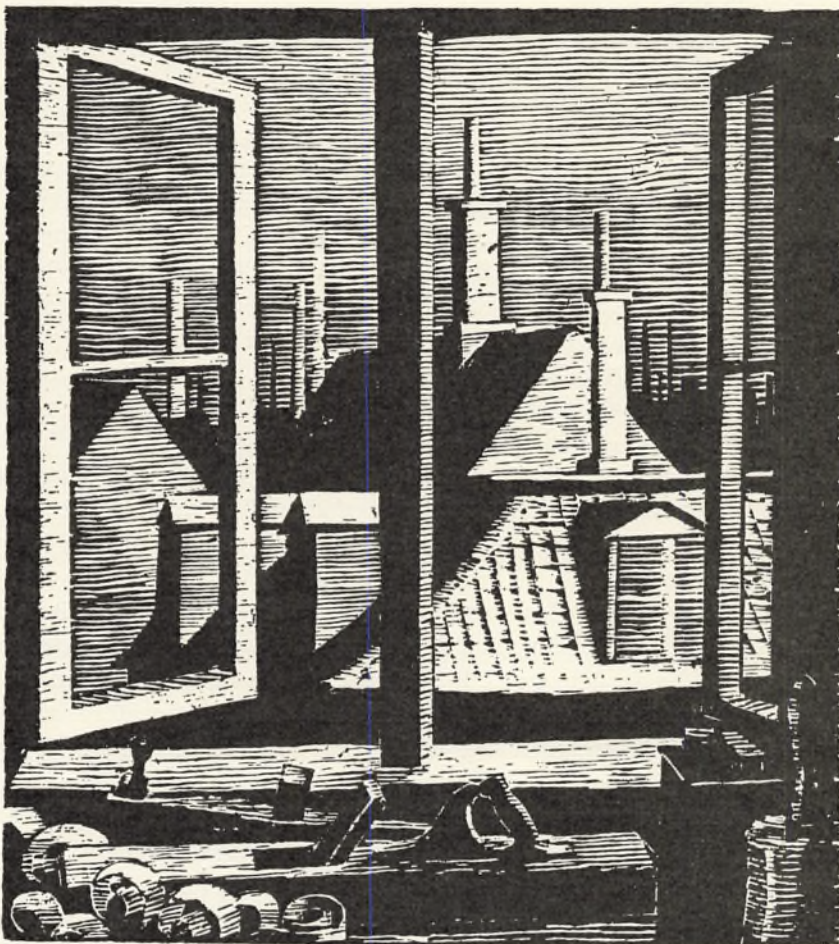
demokrati i 1918, hvis det russiske folk ikke var modent til det dengang — og jeg har min tvivl derom — muligvis heller ikke, at man ikke har det i dag, nemlig ikke, hvis det russiske folk stadig ikke har den fornødne modenhed — men derimod: at det kommunistiske styre efter alt, hvad vi ved, *ikke har arbejdet på og stadig ikke arbejder på at gøre folket modent til et frit folkeligt styre*. Efter alt hvad der foreligger, ønsker man ikke i de sovjetbeherskede områder at give oplysning, der fører hen imod det frie styre, og som automatisk afskaffer „systemet” — sådan som f. eks. skoleloven af 1814 herhjemme nødvendigvis måtte føre enevældens fald med sig, når tiden var inde. Alt tyder på, at det ikke er en fri folkeoplysning, men den propaganda, der skal bevare magten på enevoldsherrernes hænder, som den russiske stat arbejder med. Eet demokratisk lyspunkt kan man øjne: koncentrationslejrene. De tyder på, at der er så megen fri drøftelse, så mange afvigende meninger, at der er nogen — og så vidt vides mange — at lukke munden på. Et underudviklet lands analfabetiske befolkning kommer ikke i koncentrationslejr. Ret forstået er koncentrationslejren udtryk for, at der dog er liv! (Jvf. brugen af den herhjemme under besættelsen). Når alle frihedselskende menneskers fordommelse må ramme Sovjetsystemet, er det, fordi det ikke alene ikke fremmer, men snarere modarbejder sin historiske opgave: at opdrage det store russiske folk til friheden. Jeg deler ikke den optimisme, der siger, at man — når man lærer et folk at læse — ikke i længden kan hindre det i at læse, hvad det vil. Jeg har den dybeste respekt for moderne totalitære styreformers effektivitet, hvad angår de foranstaltninger, der er nødvendige for at holde magten.

Man kan have diktatur i en uoplyst befolkning og et frit folkestyre i en oplyst og vågen befolkning; man kan eventuelt, i alle tilfælde i en tid, have diktatur i en oplyst befolkning, når de styrende mægter at lamme den del af befolkningen, der ikke har de „rigtige meninger” — det er den fremtid, der venter Vesteuropa under en østlig „befrielse” — men man kan *ikke* have demokrati i vor forstand i en materielt tilbagestående og uoplyst befolkning.

Det er egentlig mærkeligt, hvis vi netop i Danmark har svært ved at forstå denne tingenes sammenhæng, for vor egen udvikling er en udmærket illustration til den. Den enevældige kongemagt skabte forudsætningerne for sit eget fald gennem foranstaltninger som stavnsbåndets ophævelse og den nævnte skolelov af 1814. Da de folkelige bevægelser og

den politiske drøftelse begyndte, sagde den enevældige konge i første omgang: „Vi alene vide” — eller for at citere korrekt: „Det har været os uventet at se, at flere af vore kære undersåtter har kunnet ansøge om, at ingen forandring i trykkefrihedsforordningen må foretages; thi ligesom Vor landsfaderlige opmærksomhed stedse har været henvendt på at bidrage alt, hvad der stod i Vor kongelige magt, til at virke for statens og folkets vel, således kan heller ingen uden Vi alene være i stand til at bedømme, hvad der er begge sande gavn og bedste, hvilket Vi også fremdeles med samme iver og usvækket kærlighed til Vort folk vil være betænkt på at fremme.” Men hverken Fr. VI eller hans efterkommere forsøgte at udstyre sig med den magt, som skulle til for at opretholde et styre, som den folkelige udvikling var løbet fra. Og det frie folkestyre kom som et naturligt resultat af udviklingen. Er det forkert at sige, at Fr. VI — vel nok mod sin vilje (i alle tilfælde i sine gamle dage) — arbejdede for folkestyret? I dag er det Stalin, der siger „Vi alene vide”; Fr. VI's ovennævnte udtalelser svarer 100 pct. til vilkårene for russisk kulturpolitik i dag — men der er den væsentlige og beklagelige forskel, at Stalin ikke samtidigt arbejder på at afskaffe sig selv, og at han ikke viger tilbage for at udstyre sig med den nødvendige magt til at lamme de spirer til demokrati, der eventuelt kunne finde grosted på den klippegrund, systemet udgør.

De befolkninger, som den vestlige verden i dag ønsker at vinde for demokratiet både for de pågældende menneskers egen skyld og ikke mindre for en fredelig verdensudviklings skyld, vindes ikke ved tilbud om en ytringsfrihed, som de ligeså lidt har nogen steder at gøre af som negerbørnene lommebiblerne; men ved under de former, som tid og sted gør naturlige, at *arbejde for* demokratiet ved at skabe dets materielle og kulturelle forudsætninger, for der er intet vundet ved at lade demokratiet „komme for tidligt”. Demokratiet er som nævnt ikke en tilstand, men en udvikling. Det afgørende er ikke at overføre en tilstand fra lande og verdensdele med helt andre forudsætninger, men at sætte en udvikling i gang — og give den fred til at udvikle sig, bl. a. ved at værne den både mod indre og ydre fjender, også mod de af dem, som kommer i folkefrihedens navn.

Omslagsbillede til „Vers og Værktøj“.

Træsnit af Sigurd Vasegaard.

FYRRETYVE BREVE

Af Ditlev Jensen

Hvis du skulle besvare spørgsmålet: Har vi arbejdsglæde inden for håndværk og industri i dag, ville du sikkert svare, at det er en umulig tanke, at der kan være glæde ved det rationaliserede og mekaniserede arbejde.

Sådan var mine forestillinger også før dette års udvidede fagfor­eningskursus. Jeg besluttede mig derfor til en mindre undersøgelse. Den, der har skoen på, må bedst vide, hvor den trykker. Jeg bad derfor de 49 tillidsmænd, der havde meldt sig til første års holdet, om at skrive en beretning om deres liv og arbejde, om arbejdet tilfredsstillede dem. Jeg fik fyre besvarelser, der for det første var velskrevne, men desuden gav indtryk af megen optimisme. I det flg. vil jeg lade brevene fortælle:

En syerske skriver: „Spørger du mig i dag, om jeg kan li' mit arbejde, så siger jeg nej! Men jeg kan li' *arbejde*. Jeg kan li' at skabe noget, og jeg kan li' at være en del af noget, at høre til et sted, at være på fabri­ken. Når jeg — selv om vi er økonomisk uafhængige af mit arbejde — ville være meget ked af at komme hjem og gå, må jeg vel trods alt være i besiddelse af arbejdsglæde. Hvad er det ellers?”

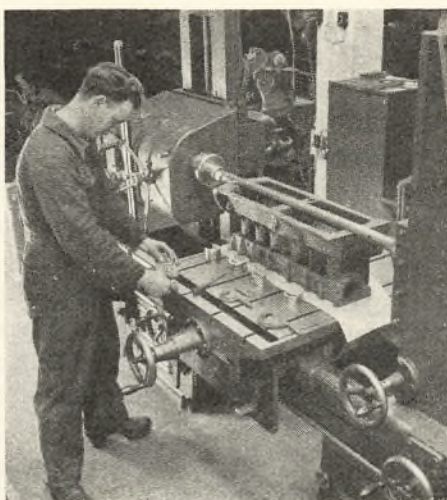
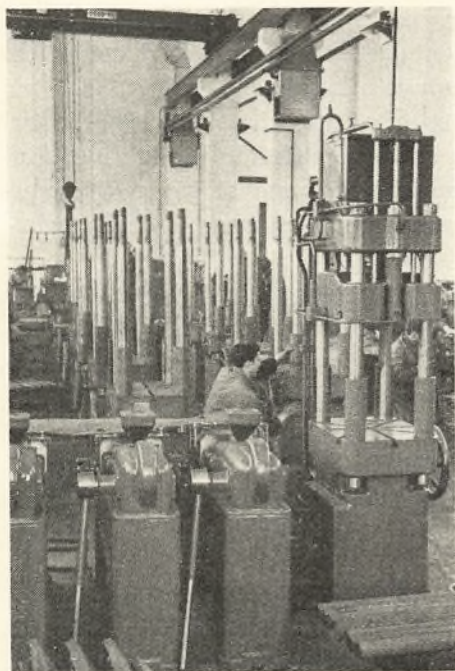
Ja, hvad er arbejdsglæde? Den samme syerske skriver: „Vi har *damer* (sådan kaldes syersker altid på fabriken; det finder min mand så grin­agtigt), altså vi har damer på fabriken, der i 5 år har syet bagkanaler i bukser, damer, der i 10 — skriver ti — år har syet linningsfoer på bukser. De er ikke blevet spor idioter af det, og de bryder sig ikke om at blive flyttet. Er det arbejdsglæde? Det kan jeg ikke tro. Men hvad er det så? Jeg mener det, når jeg siger, at jeg aldeles ikke begriber de damers indstilling.”

En garveriarbejder, hvis væsentlige arbejde bestod i at skære kopatter af, fandt heller ikke nogen arbejdsglæde. Hvad man ikke kan fortænke ham i. Syersken fandt arbejdsglæden ved at få stillet vanskelige opgaver ved specialmaskinerne og ved at flytte rundt ved de forskellige arbejdsborde. Træindustriarbejderen skrev: „Jeg tror, at en vis form for arbejdsglæde kunne opnåes, hvis der hvert halvår blev foretaget en omgruppering af arbejderne i de store firmaer, og der til en vis grad blev taget hensyn til den enkeltes ønske. Man kan sammenligne med et barn, der til jul får et puslespil; når dette er lagt så mange gange, at det kan gøres med lukkede øjne, taber barnet enhver interesse for det. Ligeså med en mand, der har arbejdet så længe med en maskine, at han kender den mindste enkelthed.”

Syersken og træindustriarbejderen skal have forandring, og sidstnævnte mener, man vil kede sig ved den maskine, man kender ud og ind. Har han ret i det? For sit eget vedkommende; han kan kun tale for sig selv. En anden syerske skrev: „I vores industrialiserede tid kan arbejdsglæde kun være den tilfredshed, at man føler, at maskinen går, og man mærker, at man har magt over den. Det færdige arbejde har man jo ikke megen glæde af, da den del, hver især laver, måske er vanskelig at finde på det færdige arbejde.”

Maskinen er til hjælp for arbejderen. Karetmageren: „Maskinbestanden forøgedes på værkstedet, fra en enlig båndsav til de for den udvidede produktion nødvendige maskiner, og jeg kan kun sige, at de alle blev modtaget med stor glæde og interesse; moderne maskiner var altid på ønskesedlen.”

Man træffer stadig arbejdere, der er ængstelige for den arbejdsløshed, de tror er en naturlig følge af rationalisering og udvidet mekanisering, men det blir færre og færre. Men hvad med arbejdsglæden? Herom skriver pølse-mageren: „Den vej, udviklingen går i retning af en fuldstændig mekanisering er ikke fremmende for arbejdslysten og tilfredsstillelse gennem arbejdet. Og spørgsmålet om tilfredsstillelse må søge sin løsning derhen, at arbejdet bliver midlet, således at forstå, at der gennem nedsettelse af arbejdstiden gives tid og mulighed til at dyrke sine hobbies. Det i sig selv at stå og stoppe wienerpølser på en automatisk maskine kan ikke i længden afkaste interesse endsige tilfredsstillelse, bortset fra, at man får løn for det og for *den* ser en mulighed for at skabe noget tilfredsstillende.”

„— i vores industrialiserede tid kan arbejdsglæde kun være den tilfredshed, at man føler, at maskinen går, og man mærker, at man har magt over den.“

Spørgsmålene om arbejdstidens længde og arbejdsledernes evne til at tilrettelægge arbejdet hører nøje sammen. Hvis arbejdet bliver lagt rigtigt til rette, vil produktionen blive større, selv om arbejdstiden bliver kortere. — Maskinarbejderen skriver: „Efter endt læretid fik jeg arbejde i København. Det var en ønskedrøm, der dermed blev opfyldt; men virkeligheden var en eneste stor skuffelse. For første gang opdagede jeg, hvor uhyggelig lang en 8-timers arbejdsdag kan være. Vel var arbejdet i den store montagehal overordentlig interessant, men arbejdsfællesskabet manglede, hver enkelt passede sit område, og der var ikke tale om, at man her frit kunne drøfte problemerne med sin mester; de overordnede gav nærmest een indtrykket af, at enhver forespørgsel — hvor påkrævet den end kunne være —, nærmest var et tegn på, at man var fuldkommen umulig. Tvangsforanstaltninger kunne virke fuldkommen utålelige, som f. eks. kontrolløren, der havde til opgave at holde øje med de åbne w. c.'er og aflure, om arbejderne var for længe om et nødvendigt ærinde. Selve arbejdets fordeling var langtfra god. Til tider var der

fuldt op at gøre, efterfulgt af perioder, hvor man ikke vidste, hvad tiden skulle gå med. Egentlig var der vel ikke noget at sige til, at virksomheden ikke afskedigede sine folk ved den mindste lakune i arbejdet, men på den anden side havde man den opfattelse, at arbejdet udmærket kunne være lagt således til rette, at der blev en mere glidende produktion. For mit vedkommende kender jeg ikke noget værre end at gå med tomme hænder i arbejdstiden og have fornemmelsen af at være inderlig overflødig.”

Mon ikke maskinarbejderen udtrykker manges tanker? Ved en undersøgelse, som Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund lavede på et sommerkursus i år, svarede 50 tillidsmænd på spørgsmålet: „Giver Deres arbejdsleder Dem klar instruktion?”. 40 pct. sagde nej, 15 pct.: sjældent, 10 pct.: nogenlunde, 30 pct.: ja, altid klar og meget udførlig. De resterende 5 pct. besvarede ikke spørgsmålet. Det er ikke noget godt billede. Flere af brevskriverne kræver også arbejdslederuddannelse. De var også meget interesserede i TWI-systemet, meningen havde set det praktiseret på sin arbejdsplads.

Kontormanden har også et og andet at sige om arbejdsledelse: „I de første år var jeg ansat i en afdeling, hvis leder ikke har begreb om arbejdspladsens psykologi. Han ynder ikke at hilse om morgenen, synes altid, at personalet kunne bestille noget mere, kommer med sure bemærkninger ved enhver lille fejl og kritiserer ikke arbejdet overfor den enkelte, men ynder at komme med nedsættende bemærkninger gennem tredje person. Forslag fra personalet om forenklede eller forbedrede arbejdsmetoder kan aldrig bruges i hans øjne, kun de af ham selv fremsatte forslag er brugelige. Resultatet er, at personalet ikke har lyst til arbejdet, at der ikke bestilles mere end højst nødvendigt, når han ikke er til stede, og at personalet overhovedet ingen arbejdsglæde har. Jeg er nu ansat i en anden afdeling, hvor forholdene er lige det modsatte. Lederen hilser glad om morgenen, forstår at diskutere de forskellige sager med os, betror den enkelte specielle opgaver og lader den enkelte selv tage ansvaret for sine dispositioner. Ved eventuelle fejl gives der ikke en balle, men der gives en forklaring af problemet, således at fejlen ikke begås oftere. Sådanne arbejdsmetoder skaber interesse for arbejdet, tilfredshed ved livet, både i arbejdsplads og i hjemmet — altså den rigtige arbejdsglæde.”

Forholdene i hjemmet og beskæftigelsen i fritiden bliver ofte draget

frem i brevene. Der lægges vægt på, at konen interesserer sig for mandens arbejde (fremelskes ved besøg på fabrikken), og at manden bemærker konens arbejde med at holde hjem og børn.

En syerske skriver: „Vor fritid tilbringer vi med cykleture, når vejret er dertil, ellers bliver vi hjemme og hygger os med en god bog, en sludder eller hvad vi nu gider. Om vinteren er der altid så mange møder, vi enten skal til eller gerne vil til. Når vi kan, følges vi ad. Det kan dog ikke altid lade sig gøre, eftersom min mand har tillidshverv i sin fagforening, og jeg er bestyrelsesmedlem i såvel min fagforening som i klubben på min arbejdsplads. Vi deltager gerne i vinterens løb i en eller anden studiekreds, ikke altid sammen. Ellers går vor tid som andres. Vi ser en sjælden gang en film, vi besøger familien, den besøges os, eller vi er bare hjemme og har det rart.”

Brandmanden, der arbejder 3×24 timer pr. uge, skriver: „Mange synes, det må være forfærdeligt at være „spærret inde” i 3 døgn om ugen, men de ser nok samtidig bort fra den kendsgerning, at en sådan arbejdstid tillader een at have hobbies og i det hele taget foretage sig ting, som andre er fuldstændig afskåret fra, fordi deres arbejde ikke levner dem frihed i hverdagens dagtimer. En anden og meget væsentlig fordel ved denne tjenestetid, som de fleste brandmænd, der har børn, sætter megen pris på, er, at man bedre er i stand til at iagttage sine børns opvækst. Ligeledes synes det mig, at det relativt lange fravær fra hjemmet styrker interessen for det og skaber bedre harmoni. Der er ikke råd til smålighed og skænderi — vi ses faktisk kun hveranden dag, og derfor må tiden nyttes fornuftigt.”

Køretmageren udtrykker også manges mening: „Fritiden er for mig nr. eet i tilværelsen, og arbejdet kun et middel til at skabe denne fritid så god, som den nu engang kan blive. Jeg vil ikke dermed sige, at arbejdet er et „nødvendigt onde”, men eens indstilling til arbejdet kan udmærket være af en neutral karakter — altså uden hverken at føle arbejdslede eller udpræget arbejdsglæde.”

Svenske undersøgelser (gallup) siger, at arbejderne først og fremmest anså *lønnen* for trivselsfremmende, ialt 64 pct. En dansk undersøgelse ville sikkert vise det samme. „Arbejdsglæde, er det ikke det, man føler med lønningsposen i hånden?” Der er heller ingen breve, der undlader at berøre lønspørgsmål, akkordsystemer, tidsstudier osv., og de kommunalt- og statsansatte gør opmærksom på trygheden i beskæf-

tigelsen og pensionen. „Men det alene skaber ikke arbejdsglæde, der må noget mere til end tryghed. Man lever ca. $\frac{1}{3}$ af livet på arbejdspladsen, derfor bør den være sådan, at man føler sig tilpas der, at der er rene og ordentlige lokaler, at det værktøj, man skal bruge, er i orden. Trods det, at det er en kommunal virksomhed, jeg arbejder i, er belysning og maskiner forældet, symaskinerne er over 20 år gamle og faktisk kassable. Der blev hvidtet loft og vægge for snart 5 år siden, og da var det over 10 år siden, der var hvidtet; malet har der ikke været, mens jeg har været der, det er snart 12 år. Jeg kunne lide at vide, om sådanne forhold kunne tolereres hos private virksomheder, eller er der forskel? I baderummet er der træriste til at sætte fødderne på, når man vasker sig; der er konstateret svamp hos flere af dem, der benytter badet, men alligevel får vi ikke udskiftet disse træriste med stålrister. Det må måske lige tilføjes, at der arbejder over 600 mand på virksomheden. Der er i det hele en træghed og konservativ ånd over det hele, som kvæler alt initiativ og arbejdsglæde.”

Telefondamen vil have malerier i spisestuen: „Spisestuen, vi bruger i pavserne, kunne der gøres meget mere ud af; vi forlanger ikke salon, blot der ser sådan ud, at man eventuelt fik lyst til at hænge et par gode ting på væggen til at husvæle blik, sind og tanke med; det ville måske også hjælpe lidt på harmonien.” — Togbetjenten har de samme klager: „Lokaleforholdene må også spille en stor rolle til at styrke arbejdsglæden, men det kan jeg ikke rigtig tale med om, da mit arbejdssted er i og ved toget. På de stationer, hvor vi har ophold af længere varighed, findes hvileværelser, baderum osv. Disse værelser er som regel meget triste, mange gange er der ikke engang et billede på væggen; der kunne godt gøres mere. Der burde være et bibliotek, ligeledes et fælles værelse med radio. Det er jo en stor del af vor fritid, vi tilbringer på denne måde. Gennemsnitsfraværelsen fra hjemmet er ca. 10 timer daglig, arbejdstiden ca. 7,35, men dertil kommer så eventuelle forsinkelser.”

En vigtig ting er arbejdskammeraterne; sammen med de rigtige kammerater kan arbejdet føles som en leg, men også det modsatte findes. To udtalelser fra brevene skal gengives her.

Autoreparatøren skriver: „Jeg har alle dage været glad for at bestille noget, og jeg har altid søgt at få det bedste ud af det på de arbejdspladser, hvor jeg har været. Jeg har søgt at få godt kammeratskab i gang, hvor det ikke var, som det skulle være, da jeg kom, og jeg har den

glæde, at det har båret frugt. Når man selv altid er venlig og høflig over for sine arbejdskammerater, altid respekterer deres arbejde, deres værktøj og altid bringer lånt værktøj tilbage, straks man har det afbrugt, og i det hele taget gerne optræder sådan, som man gerne vil, at andre skal optræde over for een, så opnår man alligevel en del." En anden skriver: „Arbejdskammeraternes indstilling spiller en stor rolle for trivselen på arbejdspladsen. I mange tilfælde er det de øldrakkende og uøkonomiske klikker, skønt i mindretal, der er toneangivende på arbejdspladserne, utilfredsheden fra den kant optages af andre, deres overtrædelse af det nødvendige reglement opfattes som noget stort, uden tanke på, at netop disse overtrædelser medfører en skærpelse af forholdene, som rammer alle.”

Som tidligere nævnt er arbejderne ikke fjende af mekanisering og rationalisering, de forlanger blot, det skal ske i fuldt dagslys. Af og til fremhæves samarbejdsudvalgenes betydning, men en åbenbar skuffelse gør sig gældende; nogle indrømmer, de har for få kundskaber til at kunne diskutere med fabriksledelsen, andre konstaterer blot, at *de* er skuffede. Arbejderne ønsker arbejdet tilrettelagt og udført på en fornuftig måde og samtidig så let som muligt. Hvorfor skal arbejdet være en forbandelse? Fordi det står i 1. Mosebog: I dit ansigts sved skal du æde dit brød? Nej! maskinen skal tage det sure slid fra arbejderne.

Disse breve bliver jeg aldrig færdig med. De indeholder ikke viden, hentet fra bøgernes, men fra arbejdets, virkelighedens verden. Og sjældent har jeg oplevet et gruppearbejde, der gik så sagligt og optimistisk løs på problemerne. Der blev skrevet betænkninger om arbejdsglædens problem, velovervejede og sagligt underbyggede. Havde vi haft mere tid til udarbejdelsen, skulle vi gerne have offentliggjort dem.

DANMARK

Hvorfor blev sangen om Danmark
mest sangen om tider, der gik?
Danmark er mere end alsang
og lurmærket romantik:
hverdagens jævne nutid.
Hædvunden sæd og skik.
Det er Danmark.

Den boblende middagsgryde,
din kone, din mor har i kog.
Jyllands sindige mundart.
Vesterbros raske sprog.
Avisen. Din stemmeseddel.
Din fagforeningsbog.
Det er Danmark.

Den jævne, frodige muldjord,
hvor du og dit sind har rod.
Et hjem, du kan længes bort fra
og længes tilbage mod.
Den rytme af smil og alvor,
der går i dit eget blod.
Det er Danmark.

Dit eget rolige tålmod.
Din egen trang til at slå.
Din egen vaklen og fejghed.
Din egen vilje og trods.
Mest det dog, at du hører sammen
med hjemmet. Med andre. Med os.
Det er Danmark.

Poul Sørensen

*Fra digtsamlingen:
April i Danmark. 1945.
Findes i „Vers og Værktøj“.*

OM SANGBØGER

Af *Viggo Molin-Nielsen*

Hvor er det dog svært at sætte en tilfredsstillende sangbog på benene! Sandheden i dette udsagn er sikkert erkendt af utallige sangbogsredaktører i lidens løb og utvivlsomt også af den komité, som har stået for den nyligt udsendte 14. udgave af Folkehøjskolens Sangbog (sådan hedder den virkelig — med ö!). Det er nemlig et brydsomt arbejde at rense gamle sange ud og stille nye i stedet. 60 salmer og sange er fjernet fra 13. udgave, som var fra 1939, og 88 nye tekster er indføjet, således at sangbogen er kommet op på det imponerende tal af 820 numre. Blandt forfatterne af de 60 kasserede sange er det gået hårdest ud over gamle Grundtvig, men også Carl Ploug, St. Blicher, Chr. Winther, Hostrup, Aakjær og Skjoldborg m. fl. har måttet yde bidrag til brokkassen.

En hel række af de sange der er gledet ud vil ikke blive savnet af nogen. Det gælder en del historiske sange om personer og hændelser som ingen i mange år har følt trang til at synge om. Det er vel ikke helt uberettiget at tekster som „Hr. Sinklar drog over salten hav” og „Ved Toldboden steg en matros i land” er blevet fjernet ud fra de samme synspunkter som er anlagt overfor andre forældede historiske sange; på den anden side er det vidnesbyrd om en betænkelig tendens til at skille sig af med de i dybeste forstand *folkelige* sange (sådan som jeg opfatter dette udtryk) — i misforstået følelse af at sådanne sange ikke holder mål med de kunstneriske krav der må stilles til Folkehøjskolens Sangbog. Efter samme retningslinier for kvalitetsmæssig bedømmelse har man udrenset sange som „En sjöman älskar havets våg”, „Gossen min bor i Alunda by”, „Der er så travlt i skoven”, „På vandring, på vandring”, m. fl. Der er til gengæld optaget sange af formodet større lødighed, f. ex. „Den

**„DET VAR DE DANSKE
SKJALDE, DER SANG”**

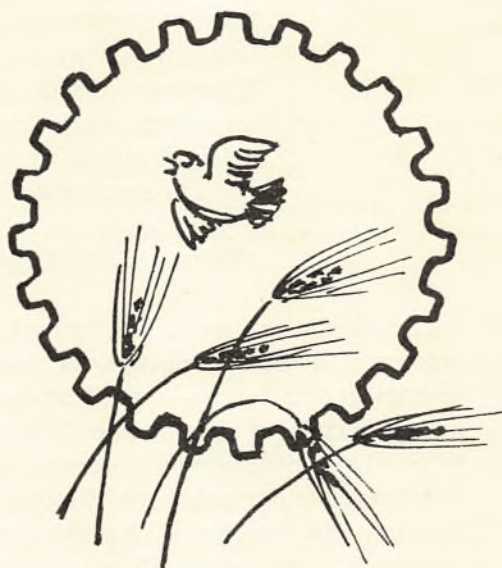
delse af opgavens kulturelle alvor *opfører* en eller flere humorforladte hymner i unison kedsommelighed. Det er dræbende for sangglæden. Der må være plads også for *visen*. I den henseende er Arbejdersangbogen en sundere bog — og sundheden ville ikke have lidt nogen skade om man havde strøget „Katinka, Katinka, luk vinduet op”!

Har man i højskolesangbogen strøget nogle ting af lettere karakter har man på den anden side optaget et tilsvarende antal højtideligheder, digte af Kaj Munk, Nordahl Grieg, Paul la Cour o. a., hvis litterære værdi ikke skal omtvistes, men som næppe nogensinde bliver *sange*, alene fordi deres varierende rytme hindrer tilvejebringelse af folkeligt anvendelige melodier. Man er hermed på vej til at gøre sangbogen til en *læsebog*.

Blandt de historiske sange som er gledet ud af højskolesangbogen kan nævnes „Ved Frederits blev holdt et slag, hult lød kanonens torden”. For at Fredericiaslaget dog ikke skal være helt uomtalt har man i stedet optaget „I natten klam og kold”. På lignende måde har man under omtalen af andre af fortidens glørværdige krigeriske bedrifter flyttet rundt

första gång jag såg dig” og „En sømand har sin enegang” — den sidste dog kun under store betænkigheder for melodians vedkommende. Det overvejes alvorligt at få komponeret en ny melodi til Johs. V. Jensens tekst. Hvis man så kan få fremstillet en melodi af lignende trøstesløs beskaffenhed som en række af de Laub'ske sangværker, vil man være godt på vej til at få også denne sang gjort totalt uanvendelig. Naturligvis kan en melodi være *for* ringe i kunstnerisk henseende, vi har desværre i Arbejdersangbogen flere eksempler, oven i købet blandt de sange der oftest synges. Men den modsatte yderlighed er mindst lige så farlig. Folkelig sang bør ikke gøres til en grumme højtidelig forestilling hvorunder forsamlingen med dyster mine i erken-

med ingredienserne, således at den sunde nationale balance bibeholdes. Exempelvis er der strøget en sang hvori det hedder, at „vildtysken han raser så meget som han kan”. Nu ville det jo dog være urimeligt om tysken skulle profitere af redaktionelle ændringer i højskolesangbogen, og i ligevægtens interesse er der da i sangen „Hvad solskin er for det sorte muld” indføjet en hidtil gemt og glemt strofe om hvordan „dansken sejred en sommerdag og jog af marken *de lede trolde*”.

På baggrund af så voldsomme udfald mod andre nationer er det iøjnefaldende så forsigtigt man træder når man færdes på de *social*e kampes jordbund. I sangen „Nu springer våren fra sin seng” er bl. a. udeladt stroferne:

Se, det er vår med ret for hver
at fange sol og sætte frugt,
den stund, da mindste puppe får
et vingepar til sommerflugt.

Se, det er mer end døgncort vår;
det er den vide fremtids krav:
Ret til at nyde livets sol
for den, som skæbnen livet gav.

Selv en så stilfærdig antydning af at der eksisterer sociale problemer hvis løsning trænger sig på, er altså ikke velset i højskolesangbogen. Digtet er reduceret til en meddelelse om at folk gerne vil i skoven om foråret, og det er anbragt under afdelingen „Året og dagen” som en slags tilkendegivelse af at det kun handler om solskin og lærkesang; medens Stuckenberg selv i det væsentligste — men udeladte — vers slår fast, at det drejer sig om *mer end* døgncort vår!

Endnu et lille eksempel skal nævnes. I Anders Dolleris’ sang fra 1912 „Nu rinder sol i sin vælde fra skyen” er udeladt følgende vers:

Sløve vi slipper med hånden vor hakke,
hamlerne vi hænger på vindslagen væg.
Å, for en soldis, der bæver om bakke,
munlende går bækken til mosernes flæg;
aldrig vi fanger en fryd i vort sind,
mens vi som høvder i båsene triner;
lykken forgår, hvor bag spindlernes spind
aldrig et solstrejf sig piner.

Et sådant vers, som i fast formulerede vendinger peger på den kendsgerning at danske landbrugsarbejdere ofte tidligere har ført — og lejlighedsvis endnu fører — en tilværelse hvis komfort ikke var stort mere lokkende end den man bød høvderne i båsen, bør fornuftigvis ikke synges på højskoler hvor bønder kommer.

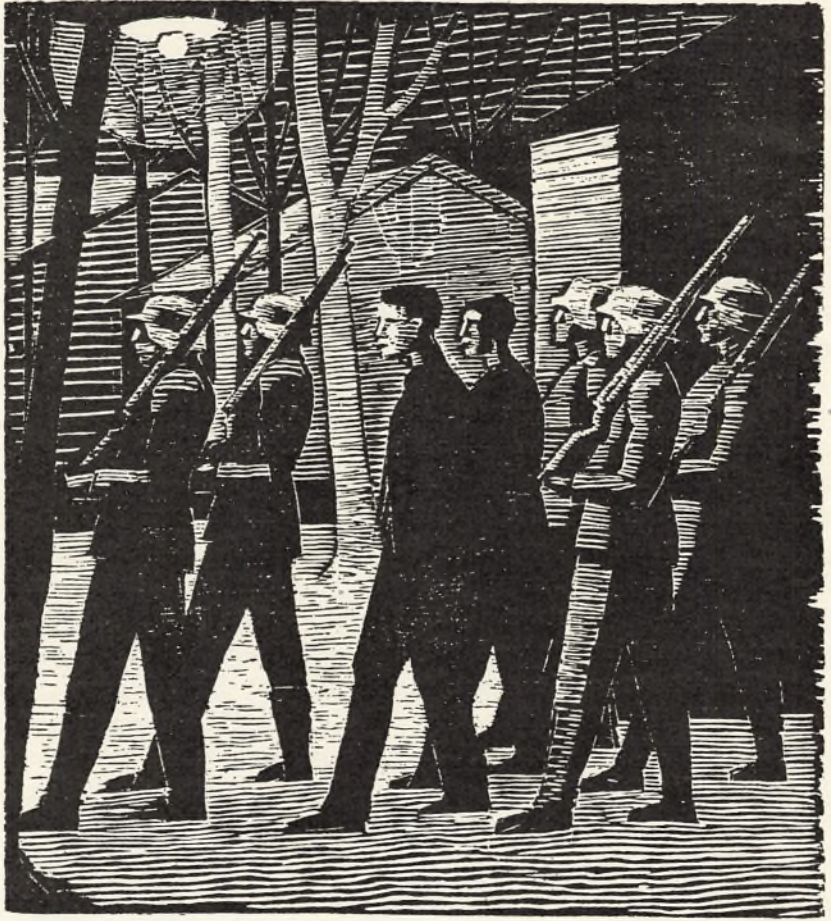
Alligevel er der netop med hensyn til arbejdersange sket en revolution i den ny udgave af højskolesangbogen, idet der fra Arbejdersangbogen er optaget fem nye sange: „Snart dages det, brødre“, „Danmark for folket“, „Fra seklernes morgen“, „Der er borge, hvor før kun lå tomter i grus“ og „De hundrede tusinde hænder“. Om det er et rigtigt og typisk udvalg kan naturligvis diskuteres; redaktionen af højskolesangbogen har ikke følt trang til at rådspørge AOF eller andre af arbejderoplysningens folk, men har på egen hånd udvalgt disse fem, af hvilke de to førstnævnte fortrinsvis synges ved ganske særlige lejligheder, medens kendskabet til de tre sidste ikke er overvældende udbredt. Ved optagelsen af disse fem tekster i højskolesangbogen er antallet af sange som er fælles for Arbejdersangbogen og Folkehøjskolens Sangbog kommet op på 150. Dette forholdsvis høje tal er udtryk for at Arbejdersangbogen i udstrakt grad har optaget de sange af Bjørnson, Grundtvig, Hostrup, Ingemann m. fl., som er typiske for den folkebevægelse der har båret den grundtvigske højskole, medens højskolesangbogen på sin side kun i ringere omfang har indføjjet de sange som er typiske for arbejderbevægelsen — også en slags folkebevægelse af ikke uvæsentlig betydning.

Udover de nævnte fem sange fra Arbejdersangbogen er optaget yderligere fem tekster med motiv fra storbyen. Disse tekster er ukendte for byernes arbejderbefolkning og til de tre af dem findes endnu ingen melodi. Indføjelsen af „bytekster“ er sket i den udtalte hensigt at gøre højskolesangbogen mere tiltrækkende for byernes ungdom — den man-

gelfulde kontakt med ungdommen i byerne har gennem mange år været højskolens hovedpine. Det er tvivlsomt om den ændrede redaktion af højskolesangbogen vil kunne afhjælpe ondet i nævneværdig grad. Dertil fremtræder den stadig i for høj grad som salme- og sangbog for en landboernes kirkelige og nationalt-folkelige bevægelse hvis egentlige kulmination fandt sted i forrige århundrede og som i sit inderste væsen er konservativ. De tilføjelser, som er sket, indgår ikke organisk i sangbogen, men er heftet på som et tillæg under betegnelsen „blandede sange”. Der findes en anden række sange — 41 i tallet — der fremtræder under rubrikken „Folkeliv og modersmål”. I den første af disse sange hedder det: „Menneskelivet er underligt, langt mer, end vi kan beskrive.” Hvis man derefter venter at man her — under *folkeliv* — kan finde tekster som gør blot et svagt forsøg på at beskrive menneskelivet i noget af sin underlighed, eller giver blot en antydning af folkelivets vilkår i samfundet af i dag, bliver man skuffet. Det er som om de ovenfor citerede linier står som pessimistisk programudtalelse for de følgende 40 sange: „det er mere, end vi kan beskrive” — altså lader vi være. Ikke et ord om nutiden. Sangenes gennemsnitlige alder er mindst 75 år. Kun fem af dem er fra dette århundrede; „Jens Vejmand” og „Når vinteren rinder i grøft og i grav” er et par af de yngste, de har dog snart 50 år på bagen og kan, trods deres høje kvalitet, neppe — i alt fald ikke for „Jens Vejmand”s vedkommende — siges at være karakteristiske for livet i dag. Det skal indrømmes at antallet af nyere velegnede tekster ikke er overvældende, men sange som „Der gyldnes igen en arbejdsdag”, „Fabrik og ager, er de mon fjender”, „Hvor åbne havet velter”, „Friske tid, hvor sommervinde suser over land”, „Hver har sit”, „Snart er dagen inde”, „Der er huse, der skal rejses”, „Vort land ligger ud til det blæsende hav” indeholder dog mange træk som på værdifuld måde afspejler folkets liv og dagens kår.

Ved et møde af højskolefolk for kort tid siden blev det spørgsmål rettet om man nu ikke på Roskilde Højskole „kunne nøjes med” højskolesangbogen efter at den var moderniseret. Af det som her er sagt vil fremgå, at vi *ikke* kan nøjes med mindre end Arbejdersangbogen. På mange måder er højskolesangbogen et fremragende værk med sit væld af tekster, og teksterne er som regel meget omhyggeligt behandlere — mere omhyggeligt end tilfældet er i Arbejdersangbogen hvori der endnu forekommer alt for mange tekst- og korrekturfejl.

— Men alligevel kan vi altså ikke nøjes med højskolesangbogen.

„De onde år” fra „Vers og Værktøj”.

Sigurd Vasegaard.

EN BUKET FRA BOGMARKEN

Motto:

*Når havens blomster blegner
blomstrer bogen.*

(K. L. Kristensen)

N. H. Søre: KARL MARX OG MARX-
ISMEN. (Gads forlag). 1951. 128 s.

At en teologisk universitetsprofessor i Danmark giver sig til at studere Marx og skriver en bog om ham er i sig selv overraskende, men det mest overraskende er måske dog, at han har skrevet en virkelig god bog, et interessant bidrag til vor i forvejen ikke alt for vægtige Marx-litteratur. Naturligvis ligger bogens tyngdepunkt i redegørelsen for Marx's forhold til kristendom og ateisme, til Strauss og Hegel og Feuerbach o. s. v. Men den begrænser sig ikke hertil. En fængslende fremstilling af Marx's ungdom og opvækst følges af en urban kritik af den materialistiske historiefølelse og andre af Marxismens elementer for at slutte med en vurdering af socialismens og kommunismens menneskeopfattelse og holdning til demokratiet under en verdenssituation, der går på formlen: Øst-Vest. Man kan beklage, at forfatteren ikke har benyttet Marx's breve i højere grad, hvorved selve billedet af mennesket Marx sikkert ville være blevet klarere og mere sympatisk, men der er masser af fine iagttagelser og kloge ræsonnementer i bogen. Den er desuden velskrevet og kan læses med udbytte af enhver. Og den bør læses af mange.

O. B.

Tage Lindbom: EFTER ATLANTIS
(K. F.'s forlag, Stockh.). 1951, 278 s.

K. B. Andersen mente for nogen tid siden, at en hel del uklarhed og svagheit — for højskolen, som vel for os alle — kunne føres tilbage til det forhold, at vi slæbte rundt med forestillinger, som engang var rigtige, men ikke længere rigtige, at vi ikke havde ført vort samfundsbillede å jour. Og det er en rammende og frugtbar betragtning. Arkivaren ved Arbejderbevægelsens Arkiv i Stockholm, Tage Lindbom, har øjensynlig sat sig den opgave at pege på den store og voksende afstand, der efterhånden er opstået mellem vore traditionsmæssige forestillinger og så den virkelige verden, der omgiver os i dag. Det er tråden i den meget omdiskuterede lille bog „Den nya fronten”, som vel endnu kun et lille fåtal har læst herhjemme, men som man må håbe mange flere vil læse nu, da den foreligger på dansk (Fremad 1951, 108 s.). Lindbom henvender sig ikke mindst til deltagerne i arbejdernes oplysningsbevægelse, f. eks. arbejderhøjskolens elever, idet den for en stor del beskæftiger sig med skole- og ungdomsproblemer, med spørgsmålet om fritidens aktiver og passiver og sætter spørgsmålstegn ved værdien af mange sociale resultater, vi hidtil har sat så

højt, mens han til gengæld peger på de indre menneskelige kræfter og egenskaber, hvis opdyrkning vil skabe fornelse og fremgang.

Men dette skrives iøvrigt for at gøre opmærksom på Lindboms allersidste og største bog: „Efter Atlantis”. Den foreligger kun på svensk, men har også bud til os og bør læses i hvert fald af alle på tillidsmandsplanet inden for arbejderbevægelsen. I sit skema er det en socialismens historie. Hængt op på en skildring af „drømmerne” More, Saint Simon, Fourier, Louis Blanc og „krigerne” Marx, Engels, Bernstein og Kautsky analyseres ligesom i „Den ny Front” socialismen som tankebygning og frelserlære, og bogen er fyldt med højst uortodoxe provokerende, men åndfulde betragtninger over arbejdet som en byrde og som en ære, kunstens sociale betingethed, hadet som drivkraft og længslen efter tryghed som modererende faktor. Kapitlet om den internationale, revolutionære socialismes dilemma 1914, da det tog en brat ende med frelserlæren, er fængslende og overbevisende, men bogens vægtigste og interessanteste del er dog sidste halvdel, der er viet opbygningen af de reformistiske, på møbleringen af „folkehjemmene” indstillede partibevægelser. Her er det forfatteren magtpåliggende at vise, at vi ikke har gjort os fortrolig med de konsekvenser, opnåelsen af det, vi har stræbt efter og kæmpet for siden Marx's, Pios og August Palms dage, har haft (f. eks. af forvaltningsmæssige problemer). Vi har haft blikket rettet mod de *ydre* farer for demokratiet, nazismen og kommunismen, men ikke tilstrækkeligt haft øje for de *indre* farer, ud-

viklingen har ført med sig, f. eks. at folkestyret er havnet i et babylonisk fangenskab i den centraliserede eksportstyrede nationalstat, og at det industrielle demokrati, socialiseringen, rummer samme tendens til at skabe et hierarki og et bureaukrati uden kontakt med manden på værkstedet, medlemmet i geledet. „Den store koalition” mellem stat, arbejdsgivere og arbejdere har vel skabt fordele og resultater, men den menige må stadig have følelsen levende i sig, at der trods alt er noget at stræbe efter, og at han har både medansvar og indflydelse. Som man ser, et nyt tankevækkende indlæg i den gamle diskussion om centralisering el. decentralisering. Trods alle oplivende momenter, og dem er der mange af, er det stort set blevet en pessimistisk bog. Historiens „happy end” er en vag forhåbning om, at en konstruktiv samfundsdebat vil føre til, at vi slipper ud af det babylonske fangenskab. Men den første betingelse herfor er, at tænke-, tale- og pressefriheden i nutidens demokratiske samfund ikke bliver belagt med de tabu'er, som de efter forfatterens mening gør. O. B.

Frode Kristensen: DEN NY VERDEN
2. udgave (Forlaget Fremad) 1951.
207 s.

„Fremad”s verdenspolitiske bibliotek, som tidligere har bragt aktuelle bøger som Williams „Englands nye vej” og Lilienthals „Min tro på demokratiet” har nu også indlemmet Frode Kristensens „Den ny verden” i en ny, å jour ført udgave. Da Frode i 1945 udsendte denne bog, for en stor del baseret på hans verdenspolitiske foredrag på Roskilde Højskole, var den brændende

aktuel, den første grundige redegørelse for den nye omgruppering af magten i verden, og hvad dermed er fulgt også for de små og svage. Den har stadig bevaret sin aktualitet og er et af de bedste redskaber til orientering i dagspolitikens grundlag og forudsætninger, vi har på dansk. Der er, som forfatteren selv siger i forordet, kun foretaget få omredigeringer. „Hvad jeg skrev, det skrev jeg.“ Alligevel vil man ved læsningen af den nye udgave nok finde, at begivenhederne og udviklingen i de forløbne fem år selv har givet ret klare svar på en del af det, som for fem år siden blev fremlagt som spørgsmål. Alt ialt er det nøgternhed og vilje til saglighed, der præger denne udmærkede bog. O. B.

*Torolf Elster: SOCIALISMEN
UNDER DEBAT*

(Tiden, Oslo) 1950, 109 s.

I dette lille land, hvor der en sørgelig fattigdom på nyere socialistisk litteratur (med deraf følgende endnu sørgeligere mangel på idédebat), må man begærligt spejle ud over grænserne for at hitte næring. Et held at dette lader sig gøre allerede i brødrelandene, for både svenske og norske forhold har betydelige berøringspunkter med vore, således at deres debat på mange områder kan overføres til Danmark.

Vi skal her nævne en lille bog af *Torolf Elster: Socialismen under debat*, som afgjort må have danske læsers interesse, selv om vi på eet væsentligt punkt ikke har „norske tilstande her hjemme: det norske arbejderparti har *flertallet* i stortinget.

Torolf Elster, der i parentes sagt, er redaktør af et norsk modstykke til „Verdens Gang” og desuden en ud-

mærket romanforfatter (har bl. a. gjort en spændende storpolitisk kriminalroman), går i sin problemstilling ud fra, at med arbejderpartiets sejr i 1949 er der sket et afgørende systemskifte i norsk politik. *Arbejderpartiet vil blive der* — og derfor må man have afstukket vejen fremover så tydeligt som muligt. At det er vanskeligt, bestrider Elster ikke, han siger således et sted, at „socialistisk regeringspolitik er et spring i mørket” — der findes ikke noget sted, hvor Gerhardsen og Co. kan gå hen og hente brugsanvisninger. Elster opstiller fire mål for den socialistiske politik: højere levestandard, social tryghed, større frihed i samfundet og et rigere indhold i tilværelsen. Han analyserer interessant den udvikling, der er foregået siden arbejderbevægelsen udelukkende stod i kamp mod samfundet og til i dag, hvor kapitalismen har mistet sine tidligere så sylespidse tænder, og hvor vi må erkende, at materialisme ikke er tilstrækkeligt til at bygge en ny epoke på. Der gøres op med adskillige forældede dogmer i denne lille bog, hvis norske er mindst 95 pct. dansk, og derfor letlæst også herude. I. L.

Roar Skovmand: De FOLKELIGE BEVÆGELSER I DET 19. ÅRHUNDREDE. (Schultz. Statsradiofoniens grundbøger). 1951.

De folkelige bevægelser er til debat i disse år — eller rettere burde måske nok være det i endnu højere grad, end tilfældet er. Mange af de påståede svagheder ved demokratiet i dag og meget af talen om krise i forenings- og organisationsliv vil utvivlsomt komme til at stå i et klarere lys, hvis disse forhold ses ud fra den ændring, der er

foregået med folkebevægelserne i de sidste par generationer. Med hensyn til folkebevægelsernes historie har vi hidtil som hovedværk haft Begtrups „Det danske folks historie i det 19. århundrede”, der alle sine fortræffeligheder til trods ikke er ideel, da Begtrup jo unægtelig har mere føling med og forståelse af visse dele af befolkningen end af andre, hvad der giver hans værk en meget udpræget skævhed i behandlingen af den historiske udvikling. Noget af det savn, Begtrup efterlader, blev imødekommet af dr. phil. — og lærer ved Krogerup Højskole — Roar Skovmands bog om arbejderoplysningen, som kom ved AOF's jubilæum i 1949. Men vi manglede stadig arbejderbevægelsen, også den politiske del, set i forhold til og sammenhæng med de andre folkebevægelser. Nu er også denne sag klaret gennem den udmærkede oversigt over de danske folkebevægelser, som Skovmand har skrevet til Statsradiofonien som grundbog. Jeg ved godt, det lyder dumt at tale om, hvad der hører med til „almindelig dannelse”, men alligevel: fremtidigt må det vist høre med til en organisationsleders uddannelse at stifte bekendtskab med det væld af oplysninger, som Skovmands bog giver om dansk folkeliv. Selvfølgelig er det ganske umuligt på en grundbogs begrænsede plads at få alt med. Men derfor skal vi nu også blive ved med at sige til Skovmand, der som både højskolens og arbejderoplysningens historiker og samtidig lærer på en højskole, hvor mange strømme mødes, har bedre forudsætninger end nogen anden herhjemme: må vi så få det værk, vi savner til afløsning af Begtrups, altså det værk der kan kaldes:

„HELE det danske folks historie i det 19. og første del af det 20. århundrede.” Den nu foreliggende grundbog bekræfter, at det er ham, der skal skrive det. Held med arbejdet! *k. b.*

„DANMARKS HISTORIE”

udgivet af historikergruppen ved Joh. Hvidtfeldt, Ib Koch-Olsen og Axel Steensberg. 1. bind tiden indtil 1750. Det danske Forlag 1951. 420 s.

Flere større Danmarks-historier har set lyset i løbet af den sidste snes år. Bl. a. Arups og Schultz'. Arups standser ved året 1624, og Schultz' store 6 binds værk er vel nok for dyrt til at blive folkeeje. Det danske Forlags udgivelse er holdt inden for rammer, der skulle gøre det muligt for enhver alvorligt historisk interesseret at blive ejer af værket.

Opfylder det så de betingelser, man må kunne stille til bøger, der er beregnet til folkelæsning? I det store og hele: *Ja!*

Papir, udstyr og typografi er alt sammen nydeligt. Illustrationerne er mere end nydelige; de er pæne. I topklasse! Og stoffet vel disponeret og godt fortalt; hist og her kan fortællingen være en smule traditionel og for enkelte perioders vedkommende helt i Saxo-stilen: „Men da Oluf (Hunger) døde i 1095, blev det straks gode år. Kornprisen faldt til een penning for skæppen. Uårene havde åbenbart været Guds straf over folket for kong Knuds død”.

På alle væsentlige områder finder vi dog forskningens seneste resultater indarbejdet, og bindet fremtræder da alt i alt som en i høj grad læseværdig, nøgtern og af moderne økonomisk-historiske synspunkter gennemtrængt

fremstilling af det danske folks skæbne lige fra den dag for måske 12—15 tusinde år siden, da vore forfædre tog fast ophold i landet. -go.

Sigurd Elkjær: KR, BORDING

(Fremad) 1951. 164 s. plus billedsider.

Det trækker øjensynligt ud med det moderne sidestykke til „Socialdemokratiets Århundrede”, som nogle gange har været bebudet. Til gengæld har vi de senere år fået en række biografier af arbejderbevægelsens mænd, som giver mere end manden — det være sig Borgbjerg, Stauning, Lyngsø, Hauge, Sabroe, Hartvig Frisch o. fl. — nemlig også interessant belysning over hele den ændring af samfundsforhold og livsvilkår, som Socialdemokratiet og arbejderbevægelsen har været en væsentlig befordrer af. Nu foreligger der en ny, meget smuk og værdifuld bog i denne række, forfatteren Sigurd Elkjær's bog om svogeren, landbrugsminister Bording. Læsningen af den bereder udelt glæde både fordi skildringens genstand er et så stort menneske og fordi fremstillingen er præget af, at det er en rutineret folkelig skribent, der har ført pennen. — Begge har deres rod på samme egn, i de stærke jydere land mellem Vejle og Horsens, og dér vrimlede det i den grad med særprægede folk og fromme skikke, så forfatteren nær er bleven stikkende heri. Men så kommer fortællingen om, hvordan en ung bondekarl fra denne åndeligt levende egn går hen og bliver socialdemokrat, sognerådsmedlem, folketingsmedlem og minister, det sidste gennem mere end 20 bevægede år og under fire statsministre. Man får meget at vide

af Elkjær's bog om vor tids Danmark, men først og fremmest om mennesket Bording, hans udvikling og vækst med opgaverne.

Forstander Petersen-Dalum har skrevet bogens forord, hvori han — den politiske modstander — siger Bording tak „fordi mødet med ham overbeviste een om, at hjertets renhed kan bevares gennem et langt liv i det offentliges tjeneste”. O. B.

Ivar Lo-Johansen: ANALFABETEN

(Forlaget Fremad). 1951.

Det kan vist allerede siges nu, da de fleste forlag har afdækket deres kanoner, at Lo-Johansens selvbiografiske roman „Analfabeten” er dette efterårs store begivenhed inden for skønlitteraturen. Lo-Johansen har vundet sig et skandinavisk navn med sine store romaner „Godnat, jord”, „Bare en mor”, „Kungsgatan” og med sine statar-noveller. Men han er næppe nogen sinde nået højere end i „Analfabeten”, bogen om hans far, den tidligere statar, der vover sig til at blive „egnehjemmere”, selvejer uden at eje noget. Bogens teknik, de korte, knappe kapitler, gentagelsen, den underfundige kritik af egne hjemms-bevægelsen, dens humørfyldte portrætter af „vaskemanden”, „sagføreren” og andre nabohusmænd, den retfærdige patos i skildringen af den umenneskelige alderdoms„forsorg”, men først og fremmest billedet af den herlige far, sliden, brydhammeren og den oprørske mor med trællesindet — alt dette gør det til en folkebog af fineste karat. Her er Aakjær, Skjoldborg og Nexø, hvor de var bedst, gået op i en højere potens. Man snyder sig selv for en oplevelse ved ikke at læse denne

strålende bog, som er fortrinligt oversat af Hagemund Hansen. Han kan jo ikke gøre ved, at „statare” og „egnahemmare” overhovedet ikke lader sig oversætte.

O. B.

VERS OG VÆRKTØJ

2. udgave ved Oluf Bertolt og Hagemund Hansen. (Fremad). 1951.

Det er en helt ny „Vers og Værktøj”, der nu er udkommet! 239 digte indeholder den, og kun de 44 af dem har stået i udgaven fra 1932. Altså er en meget væsentlig del af stoffet fra 1932 skudt ud og har givet plads for noget nyt. Og sådan må det naturligvis være. Der er sket et og andet stort i mellemtiden. Og der er i samme tid vokset op et kuld af unge digtere, så mange og så gode som sjældent tidligere set på een gang. Foruden femogtredive digtere, som også forekommer i første udgave, er tres nye, danske og udenlandske, repræsenteret i denne udgave. Mellem dem en lang række af dansk digtnings bedste unge navne — se selv efter *hvem!* De er dog ikke helt nye alle tres. Frans af Assisi, hvis „Sol-sang” er kommet med, er død for over 700 år siden; og Walt Whitman, Sophus Claussen og Johannes V. Jensen, som også er nyoptagne, var heller ikke ukendte størrelser i 1932. Jeg kan for resten ikke få ind i mit hode, hvorfor man har kortet Johannes V. Jensens „Som dreng skar jeg skibe” ned til halv størrelse. Nu er „Vers og Værktøj” uanvendelig for dette digts vedkommende. Men bortset fra det lyder lutter lovsang fra min læbe. I 326 sider digte, udvalgt med heldig hånd, er stof til oplevelser mange år frem i tiden.

Der er også billeder i bogen. Træsnit af Sigurd Vasegaard. De er sikkert

udmærkede. Jeg har endnu ikke haft tid at kikke rigtigt på dem. I „Vers og Værktøj” er det først og fremmest *verset*, som trænger sig på — i så høj grad, at bogen vil blive læst, så længe den kan hænge sammen. Og æren er Oluf Bertolts og Hagemund Hansens.

-go.

Knud Lundberg: IDRÆT PÅ GODT OG ONDT. (AOF's Bogkreds, Forlaget Fremad). 1951.

„Idræt på godt og ondt” er den første bog herhjemme, der behandler sporten set i en større sammenhæng og prøver på at besvare spørgsmålet om idrættens betydning og værdi både for den enkelte og samfundet.

Lundberg stikker intet under stolen men fortæller ligeud, at det er næsten umuligt at påvise, at idrættens udøvere skulle være sundere end andre, og helliger en særlig omtale til understregningen af det farlige i visse sportsgrene, som f. eks. boksning. Heller ikke tør Lundberg udtale sig positivt om idrættens betydning for den psykiske sundhed, men konkluderer i, at sporten har sin store værdi som „leg”, den giver afløb for „indespærrede” kræfter, og i kappestriden mellem idrættens udøvere opnås det velbefindende, som er sportens egentlige værdi. Lundberg ser en fare for sporten i den omsiggribende professionalisme, da den decimerer antallet af aktive sportsudøvere. Sport vil blive ensbetydende med en slags cirkusforestilling, hvor et ganske lille antal professionelle artister underholder en uhyre skare af sportsinteresserede tilskuere.

Lundbergs bog vil ganske sikkert vække diskussion både ved sin åbenhjertighed og ved sit friske syn på sportens problemer.

-th.

Tegning af Hans Lollesgaard.

UNDER KLOKKEN

*En af sommerens gæster, Mr. Godfredsen fra ECA
sammen med K. B. Andersen.*

ROSKILDE HØJSKOLE

SOMMEREN 1951

Af K. B. Andersen

Det var svært at få pinsefred på Roskilde Højskole i år. Skønt håndværkerne tog fat ret længe, før vinterskolen sluttede, på arbejdet med de forskellige nye ting, bestyrelsen havde bevilget, var situationen noget broget i dagene op mod pinse. Umiddelbart efter pinsen skulle det første kursus rykke ind. Ville det lykkes at få skolen klar? Det gik — næsten da. Og det gik ikke mindst takket være den indstilling, hvormed sommerens første kursister, deltagerne i ALKA's landskursus, mødte de forskellige vanskeligheder.

Der har været godt belagt på skolen hele sommeren. Vi nåede op på det imponerende tal af godt 1800 kursister på ugekursus i 23 uger foruden en del week-end-gæster, bl. a. Faglig Ungdom fra København, der besøgte os et par gange i sommerens løb. Som helhed har der været arbejdet godt på alle kursus — der kan altid være nogle enkelte, der mere tager ugen som ferie end som den blanding af arbejde og fornøjelighed, der er den ideelle — men man bliver faktisk imponeret over den energi, hvormed der tages fat på tingene. Een klage går igen på næsten alle kursus: det kniber med tiden, een uge er for lidt. Men skal det være muligt at imødekomme krav om plads til flere og længere kursus, slår Roskilde Højskole og de andre nuværende kursussteder ikke til. Derfor er det godt, at der er udsigt til flere skoler til aflastning på dette punkt.

En kort oversigt over alle sommersæsonens kursus findes på side 46.

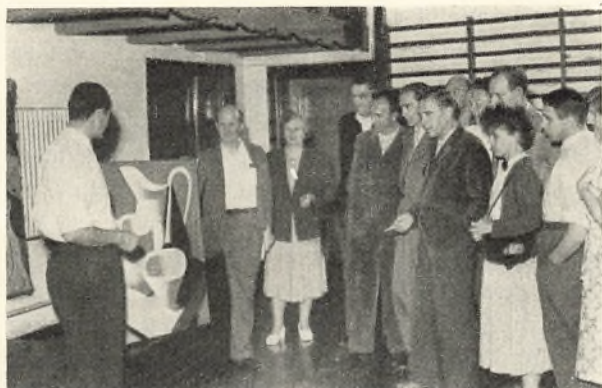
Her skal nævnes nogle enkelte af de begivenheder, der står i erindringen som udtryk for denne kursusommer. Det er ikke store sensationer — dem har der nemlig ikke været nogen af — men nogle enkeltheder fra de attehundredes ophold her.

For at begynde et mærkeligt sted: afslutningsfesterne. Det er nu fast skik, at den sidste aften helt tilbringes på skolen, og der har været mange gode fredagsaftener. Det er vist nok textilarbejderne, der skal have æren af at have indført „afdansningsbal” i gymnastiksalen. Men det kræver jo, at der er tilstrækkelig mange kvindelige deltagere. De gange, det ikke har været tilfældet, har vi klaret os med underholdning og flittig brug af sangbogen.

DSU holdt som sædvanlig landslederkursus her, og også på anden måde har vi haft forbindelse med DSU, idet lærerne i eftersommeren deltog i DSU's optaktkonferencer rundt i landet. Vi er glade for denne nye mulighed for at skabe højskolekontakter.

Medens de fleste kursus er arrangeret af enkelte forbund eller organisationer, har vi jo midt på sommeren — i år delvis i jordbærtiden, hvad de pågældende nød godt af — AOF's fagforeningskursus. Der var i år to af disse kursus og begge helt overtegnet. Det er morsomt, at der er så god tilslutning her, hvor medlemmer fra så mange forskellige fag får mulighed for at træffe hinanden og høre om hinandens problemer. Forhåbentlig vil der stadig — som en afveksling ind imellem de forskellige organisationskursus — være plads for sådanne faglige sammenskudsgilder. Den store tilslutning i år tyder på, at der måske endda kan blive brug for endnu eet AOF-kursus. Der var i år givet mere tid til diskussioner efter foredragene på AOF's kursus. Det er en af vanskelighederne ved at være så nær København, at talerne ofte kommer umiddelbart før foredraget og skal af sted straks efter igen. Der bliver altså ikke tid til drøftelser af mere privat karakter med de enkelte kursusedtagere. Er der så heller ikke tid i foredragssalen, bliver der undertiden knurret lidt. Vi har i sommer haft gode erfaringer med at anvende rigeligere tid til forhandlingerne — det gælder også det udvidede fagforeningskursus. Et af formiddagsemnerne ved et af disse kursus var en forhandling mellem fhv. finansminister Viggo Kampmann og hans midlertidige afløser, Thorkil Kristensen, om Danmarks økonomi — en virkelig saglig debat, som det var en fornøjelse at overvære.

Elevmødet var besøgt af ca. 125 gamle elever. Vejret var strålende, så

*Fra AOF's studielederkursus.
Sand-Christiansen gennemgår udstillingen af malerier.*

*Fra det udvidede studielederkursus.
Der arbejdes på Harald Jensens bæk.*

der var stemning over det traditionelle bål på stranden, som vi havde skaffet materialer til, da vi i fjor efterår fældede beplantningen på de to høje foran skolen. — Apropos elevmøde: vi må engang have gjort noget for i endnu højere grad end sket er, at få samling på de gamle elever. Det er af vældig værdi for en skole at have kontakt med sine gamle elever — det er et af de punkter, hvor vi ikke bør være tilfredse med den nuværende situation. Mange andre skolers elevsamfund tæller medlemmer i tusindvis. Der er noget at tage fat på. Umiddelbart efter elevmødet fulgte de „8 dage på højskole”

med titlen „Mennesket i søgelyset”. Det blev en overmåde fin uge, hvad programmet angik. Derimod var det mere end sløjt med tilslutningen. AOF, der ellers har hårdt brug for at placere de flest mulige kursus, har givet os lov til at forsøge endnu eet år, men så må der også være fuldt hus. Altså sæt allerede nu kryds ved ugen 13.—19. juli, og læs nærmere om planerne under meddelelserne fra elevforeningen. Jeg vil gerne her fremhæve, at disse otte dage ikke er forbeholdt elevforeningens medlemmer. Alle, der er interesseret i at stifte nærmere bekendtskab med skolen

og med de problemer, der er på tapetet i den uge, er meget velkomne. Gammelgård ledede ugen i år og sad hver morgen ved flyglet som så mange gange før. Ugens højdepunkt var vel nok Broby-Johansens foredrag og lederskab rundt til de af egnens kirker, der rummede særlig værdifulde kalkmalerier eller andre seværdige ting. De tidligere Esbjerg-elever, der også holdt elevmøde her, var ligeledes med i de „8 dage”. Vi takker for samværet og håber på gensyn.

Det årlige kvindeudvalgskursus gik jeg desværre selv glip af på grund af ferie — men efter det omdømme det fik, er jeg klar over, at ferien må lægges på en anden tid næste år. Det kursus satte sig iøvrigt et særligt minde her på stedet: pianistinden Margot Keller, der ledede sangen i den uge, gjorde det så strålende, at vi tog mod til os og spurgte, om hun ville fortsætte med at tage undervisningen i musik og sang på vinterskolen — og det er hun nu i fuld gang med.

Noget nyt — ved siden af AOF's almindelige studielederkursus — var et særligt kursus for de aftenskoleinteresserede og i samme uge et videregående kursus for ledere inden for studiekredsarbejdet. Dette sidste kursus blev ledet af Gottfred Heffler fra Stockholm. Det var ikke mindst det vigtige spørgsmål om nye former i arbejdet, der var genstand for debat.

To af sommerens største og samtidige hårdeste arbejdskursus var partiets kursus, der samlede mere end fuldt hus, og så AOF's udvidede fagforeringskursus, spiren til meget af den videregående tillidsmandsuddannelse, som de nye skoler skal danne rammen om. Det var næsten anstrengende at være så mange; men det gik da. Og så sluttede vi af med tre kursus for Dansk Arbejdsmandsforbund. Vi var i år i den situation, at vi — i stedet for at bede deltagerne tage det store nap for at skaffe skolen fuld til vinteren — måtte sige, at hvis der var nogen, de ville have herover, måtte de skynde sig lidt, for der var ved at være fuldt hus. Som et ekstrapnummer efter den egentlige sæsonslutning havde DUI sit landslederkursus, der gav os forskellige gode ideer til vinterens arbejde.

Der har i sommerens løb fundet et lærerskifte sted. Af boligmæssige grunde — vi har ikke i længden rimelige boligforhold for tre gifte lærere — måtte vi tage afsked med Ebbe Munk, der har fået et ønskejob i trustkommissionens sekretariat. Han forlod os den 15. juli, men vi håber at bevare forbindelsen med ham, bl. a. arbejder han i vinter med en studiekreds, som københavnske elever fra vinterskolen ifjor har dannet og bedt ham være leder af. En fin idé! Hans afløser på vinterskolen bliver

*Fra Dansk Arbejdsmandsforbunds kursus.
Ryg skal der til!*

*Lederne fra kvindekurset:
Else Larsen, Nina Andersen, Margot Keller, Astrid Skjoldbo
og Viola Nørlov.*

Torben Hermansen, som vi så i funktion hernede på AOF's studielederkursus. — Indtil nytår må vi dele ham med AOF, men derefter får vi ham helt resten af vinterskolen.

Medens dette skrives, er vi så netop begyndt på en vinter med 90 elever — alt hvad skolen nu kan tage. Vi siger det ikke for at prale, men i glæde over, at så mange har fundet vej hertil — og i håb om, at vi kan give dem en vinter, der kan blive *den* oplevelse for dem, som en højskolevinter skal være, for at lykkes.

Så er der blot at tilføje, at den udsmykningsfond, som blev grundlagt af kursister i sommeren 1949, og som de for-

skellige sommerholds deltagere får mulighed for at give et bidrag til, trives i allerbedste velgående. Vi kom i løbet af sommeren op på det imponerende beløb af 1616 kr., som det fremgår af regnskabet på næste side.

Pengene er gået til delvis betaling af et båndfilmapparat — altså ikke et filmapparat, hvad vi håber at få engang, men et udmærket apparat til fremvisning af lysbilleder på filmstrimmel — samt til Helge Niensens

store billede fra Listed havn ophængt på endevæggen i dagligstuen. Jeg bør tilføje, at DUI gav et udsmykningsbidrag på en særlig måde, nemlig i form af en meget smuk reproduktion — er det begyndelsen til: hvert elevværelse sit billede?

K. B. Andersen.

Forsikringselskabet ALKA	93,57 kr.	Partikursus	55,88 kr.
Bygningssnedkere	85,51 -	Udv. fagforeningskursus	109,64 -
Tømrere	149,36 -	Sølvsmedene	100,00 -
Textilarbejderforbundet	100,00 -	10 års jubilæarerne	58,00 -
AOF fagforeningskursus 1	82,25 -	Lager- & Pakhusarbejderne	30,00 -
Elevmøde og 8 dage på høj- skole	89,91 -	DAF 1	67,76 -
Soc. Kvindekursus	77,00 -	- 2	43,05 -
Levnedsmiddelmkursus	107,06 -	- 3	25,58 -
AOF studieleder 1	59,81 -	Anonym	10,00 -
AOF — 2	60,61 -	—	188,40 -
Keramisk Forbund	23,10 -		
			1616,49 kr.

SOMMERENS KURSUS

Forsikrings-Aktieselskabet ALKA's
landskursus 15.—19. maj.
Snedkerforbundets bygningsprisliste-
kursus 20.—26. maj.
Dansk Textilarbejderforbunds kursus I
27. maj—2. juni.
DSU's landslederkursus 3.—9. juni.
Dansk Tømrerforbunds kursus
10.—16. juni.
DSF's lærlingekursus 17.—23. juni.
Dansk Textilarbejderforbunds kur-
sus II 24.—30. juni.
AOF's fagforeningskursus I
1.—7. juli.
AOF's fagforeningskursus II
8.—14. juli.
„8 dage på højskole” 15.—22. juli.
Kvindeudvalgskursus 22.—28. juli.

Dansk Nærings- og Nydelsesmiddel-
arbejderforbunds kursus
29. juli—4. august.
AOF's studielederkursus og AOF's
aftenskolekursus 5.—11. august.
AOF's studielederkursus
12.—18. august.
Keramisk Forbunds kursus
19.—25. august.
Socialdemokratiets tillidsmandskursus
26. august—1. september.
DSMF's lærlingekursus 2.—8. sept.
AOF's udvidede fagforeningskursus
9.—22. september.
DAF's kursus I 23.—29. september.
DAF's kursus II 30. sept.—6. okt.
DAF's kursus III 7.—13. oktober.
DUI's landslederkursus 14.—20. okt.

ESBJERG ARBEJDERHØJSKOLES ELEVFORENING

Elevmødet 1951

afholdtes 14. og 15. juli på Roskilde Højskole. Bortset fra generalforsamlingen var elevmødets arrangementer fælles med Roskilde Højskoles elevforening. Mødet fik et udmærket forløb, selv om tilslutningen var mindre end i fjor.

Elevmødet indledtes med en velkomsttale af skolens nye forstander K. B. Andersen og de to elevforeningers formænd. Festen lørdag aften begyndte med, at man sang Roskildesangen: „Her mødes muld og hav”, og Esbjergsangen: „Her gik træk af vilde svaner”. Fhv. finansminister H. P. Hansen, Slagelse, holdt fest-talen: „Hvis jeg var 30 år”, og trak her linjerne op for udviklingen, som den havde formet sig i hans lange liv i mere end to menneskealdre. Det var meget lærerigt for os alle at lytte til hans ord. Underholdningen lå i gode hænder hos operasanger Hermann Hansen, elev fra Esbjerg Arbejderhøjskole, nu et kendt navn inden for sangernes kreds. Akkompagnementet besørgedes af organist Jensen og frue fra Roskilde, som mange nikkede genkendende til fra elevmødet i fjor.

Der var også i år bål ved stranden, og her talte daværende formand for Roskilde elevforening, Erik Skovgaard Jensen, Horsens, og Hermann sang Lange-Müllers midsommersang og „Aftenen er så stille”. Vi var så heldige, at det netop den aften var en af de rigtige sommeraftener, som vi havde så få af i sommer.

Afslutningen på festaftenen fandt sted i spisesalen, hvor vi fik en gang „natmad” og sang adskillige af de kendte sange fra vor højskoletid.

Generalforsamlingen

afholdtes søndag formiddag. Til ordstyrer valgtes V. Willadsen, København. Forhandlingsprotokollen oplæstes af sekretæren Viggo Sørensen, hvorefter formanden Hans Holm aflagde den mundtlige beretning. Han indledte med at udtale nogle mindeord over afdøde tobakshandler Jørgen List, Esbjerg, foreningens mangeårige revisor og tidligere bestyrelsesmedlem. Ære være hans minde.

Overbragte herefter hilsener fra foreningens kasserer, M. P. Jensen, der på grund af sygdom var forhindret i at deltage i årsmødet, samt fra vort æresmedlem Rasmus Vind.

Det er det 37. elevmøde, vi afholder i år. Vort medlemstal er atter i år formindsket noget, fordi flere har undladt at indløse kontingentopkrævningen eller er flyttet uden at meddele os det, så medlemstallet er nu ca. 250. Med hensyn til fremtidige elevmøder vil vi, indtil vi igen får en skole i Esbjerg, fortsætte samarbejdet med Roskilde Højskole og elevforening.

Skriftet „Arbejderhøjskolen” er i årets løb udkommet de sædvanlige to gange og er udkommet i god tid i begge tilfælde, såvel før jul som før elevmødet. Det

er lykkedes i begge numre at få flere gamle Esbjerg-elever til at levere et indlæg. Redaktionsmøde har været afholdt den 24. april. Det blev her oplyst, at der på grund af større stigning i papirpriserne og andre omkostninger fremkom et betydeligt underskud på „Arbejderhøjskolen”s budget, som hidtil er blevet dækket af AOF, landsforbundet og AOF, København med halvdelen til hver. Dette ville man ikke blive ved med, hvorfor man må imødegå en eventuel indskrænkning i skriftets størrelse og en stigning i den pris, vi må betale for skriftet. Allerede for juni nr. har vi måttet betale en merpris på 25 øre pr. ekspl. Dette må uvægerlig få indflydelse på kontingentet, der i forvejen ligger på et førkrigsniveau. En indstilling fra AOF vedrørende „Arbejderhøjskolen”s fremtid, der var lovet os til denne generalforsamling, foreligger ikke, så vi må fra bestyrelsens side sikre foreningens økonomi mod eventuelle stigninger ved et forslag herom senere på dagsordenen.

Hvad udsigterne vedrørende vor nye skole i Esbjerg angår, da har tidens økonomiske forhold medført, at vi nok må ruste os med tålmodighed et stykke tid endnu — det har vi efterhånden lært — og en dag ser vi vel resultatet.

I diskussionen om beretningen deltog bl. a. V. Willadsen, der henstillede, om ikke det kunne ordnes således, at de af vor forening i København boende medlemmer blev indbudt til de møder og sammenkomster, som Roskilde elevforening afholder i København og på Roskilde højskole.

Formanden lovede at forhandle med Roskilde elevforening herom. Det kan meddeles, at nu, da denne beretning skrives, er forholdet ordnet med Roskilde elevforening og i omvendt orden også er kommet til at gælde, når vor forening arrangerer noget i Esbjerg. Jeg håber, begge parter må få glæde af dette samarbejde.

Efter formandens forslag vedtoges en indsamling blandt deltagerne i generalforsamlingen til en telegrafisk hilsen til kassereren M. P. Jensen og en blomsterhilsen til fhv. kasserer Michael Andersens grav. Herefter godkendtes protokol og beretning enstemmigt.

I kassererens fravær oplæstes regnskabet af Viggo Sørensen. Det udviste en beholdning på 201,08 kr. og balancerede med 1275,13 kr. Regnskabet godkendes enstemmigt.

Under punkt: „Indkomne forslag” forelå følgende: „Bestyrelsen bemyndiges til, såfremt det på grund af forhøjelse af prisen på „Arbejderhøjskolen” bliver påkrævet, at foretage en forhøjelse af kontingentet indtil 5 kr. årlig + forsørgelsesudgifterne.” Bestyrelsen.

Efter nogen diskussion, hvor der gaves fuld tilslutning til bestyrelsens forslag, vedtoges dette med den ændring, at de 5 kr. sløjfedes, således at der gaves bestyrelsen fri hænder med hensyn til kontingentforhøjelse.

Valg: Formanden Hans Holm, kassereren M. P. Jensen, sekretæren Viggo Sørensen og suppleanterne Carl M. Hansen og Johanne Fjeldgård genvalgte alle enstemmigt. Til revisorer genvalgte Lilly Petersen og Aksel Nielsen med Anny Kragh som suppleant.

Esbjerg-deltagerne.

»8 dage på højskole«

blev også i år en succes, hvad arrangementet angik, og skade kun at ikke flere fik del i denne oplevelse, så skolen havde været optaget til sidste plads, som man havde håbet. Fremtidig må vi herefter sikkert indstille os på at dele skolen med et andet mindre kursus. Dette lader sig sikkert også gøre på lige så udmærket en måde som i 1950, da der samtidig med de

„8 dage” var godt 30 husmødre på kursus, og det gav absolut ikke noget skår i den oplevelse, det er atter at være på højskole, selv om det kun er en kort uge.

Af de knapt 50 deltagere, børn iberegnet, der deltog i de „8 dage” i sommer, havde de 15 tilknytning til Esbjerg Arbejderhøjskole.

Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening takker Roskilde Højskole og dens elevforening, skolens lærer- og personalestab med det nye forstanderpar Grethe og K. B. Andersen i spidsen for den oplevelse, det var for os at deltage i alt det, disse „8 dage” gav os.

Sammenkomst i Esbjerg

afholdtes for de lokale medlemmer lørdag den 20. oktober på Grundtvigshus. Der var frit samvær. Hans Holm fortalte om sommerens elevmøde og de „8 dage på højskole”, som derefter drøftedes ved kaffebordet. I aftenens løb sang vi et par højskolesange. Medlemmer af Roskilde Elevforening var indbudt.

Elevmøde og de »8 dage på højskole« 1952

I disse dage er det 25 år siden, jeg som en af et hold på 72 vinter elever i spændt forventning holdt mit indtog på den gamle „røde borg” i Esbjerg. I mindet om mange gode stunder og fælles oplevelser på vor gamle skole sender jeg alle 25 års jubilarer fra vinteren 1926—27 en kammeratlig hilsen. Ville det ikke være morsomt, om vi kunne ses til elevmødet til sommer, selv om det bliver på Roskilde? Velkommen og på gensyn til elevmødet og de „8 dage på højskole” 1952 på Roskilde Højskole.

Hans Holm.

Foreningens adresser:

Formand: Hans Holm, Nørvang 16, Esbjerg. Kasserer: M. P. Jensen, Gormsgade 102a, Esbjerg.

Sekretær: Viggo Sørensen, Haraldsgade 56, Esbjerg.

ROSKILDE HØJSKOLES ELEVFORENING

Elevmødet 1951

Formanden, Erik Skovgård Jensen, bød velkommen til forsamlingen samt til foreningens æresmedlemmer, Karen og Hjalmar Gammelgaard, og på forslag fra forsamlingen valgtes Viggo Molin Nielsen til dirigent. Viggo Molin forelagde følgende dagsorden:

1. Protokol. 3. Regnskab. 5. Forslag.
2. Beretning. 4. Valg. 6. Eventuelt.

1. Sekretæren, Harry Larsen, oplæste protokollen, som godkendtes.

2. Formandens beretning berørte en del punkter, som gav anledning til nogen diskussion. Den årlige vintersammenkomst på skolen havde denne gang været baseret på først og fremmest at lave en aften for skolens elever, hvorfor den sædvanlige udflugt fra København, der sidste år havde kostet en del underskud, var blevet strøget til fordel for et godt aftenprogram på selve skolen. Cand. mag. Frederik Nielsen holdt et levende foredrag om digteren og vennen Nis Petersen, og skuespillerinde Ellen Malberg gav en stærkt personlig fortolkning af digterens poesi, og elevernes begejstring var enorm. Derefter var der koncert af et godt sammenspillet ensemble fra Roskilde — og endelig et meget festligt samvær om bordene i spisesalen.

Formanden oplyste, at Roskilde Højskoles klub i København havde arrangeret et besøg på skolen og der haft en god aften.

På et i skolens bestyrelse i 1950 afholdt møde vedtoges det efter anmodning fra elevforeningen, at denne skulle have repræsentations- og taleret med 2 medlemmer i det årlige bestyrelsesmøde på skolen. Ikke desto mindre havde der været afholdt det årlige møde i 1951, uden at elevforeningen var blevet indkaldt som lovet. I samme forbindelse udtalte formanden et ønske om at rette henvendelse til AOF om en mere positiv indstilling over for elevforeningens arbejde og værdi. Der havde ligeledes været afholdt møde i elevskriftets redaktion, men på en hverdag, hvor formanden ikke kunne deltage, og sekretæren, der også er medlem af redaktionen og endda bor i København, var slet ikke blevet adviseret.

I elevforeningernes landssammenslutning havde der været afholdt møde den 21. april, men Erik Skovgård var blevet indkaldt for sent og fik derfor ikke hele mødet med. Han oplæste et af Erik Halvorsen tilsendt referat, hvoraf det bl. a. fremgik, at kontingentet inden alt for længe måtte sættes op. Man søger at oprette lokale højskoleklubber og har med stor succes afholdt „højskole på fabrikken” flere steder i København.

Sluttelig omtalte formanden det både besværlige og upraktiske i at „sidde i Horsens” og være formand i Roskilde og meddelte, at han ønskede at fratræde som foreningens formand, idet han takkede for tillid og godt samarbejde i den forløbne tid.

I den efterfølgende diskussion deltog bl. a. *Villy Skov*, der ønskede en sup-

pleant, hvor formanden ikke selv kunne deltage i et vigtigt møde, samt beklagede den ringe tilslutning til foreningens kursus, men mente det skyldtes økonomiske forhold.

Carl Christiansen fra Roskilde Højskoles klub takkede for beretningen og for den gode sammenkomst, skolen havde budt hans forening.

K. B. Andersen udtalte, at han ikke havde mødt den af formanden omtalte surhed over for elevforeningen i AOF, men at man tværtimod her havde stillet sig meget opofrende over for kurssets eneret til skolen i de otte dage, selv om man ikke ville kunne fylde den. *K. B.* ønskede lidt mere „mild luft” imellem de to parter og overbragte sluttelig en hilsen fra *Kaj Bundvad*, hvis hustru var afgået ved døden.

Helge Knudsen ønskede mere avisomtale i den socialdemokratiske presse, evt. med journalister på foreningens og skolens gode arrangementer.

Formanden replicerede sluttelig på de forskellige indlæg.

3. Kassereren *Kaj Jørgensen* forelagde regnskabet, som udviste en kassebeholdning på kr. 354,59 og balancerede med kr. 2481,80.

I *Otto Jensens* mindefond lyder bankbogen på kr. 16.930,22.

Der er 628 medlemmer i foreningen.

Regnskabet gav anledning til nogen debat, hvori det bl. a. oplystes, at udgifterne til elevskriftet er steget med 25 pct., samt at man endnu ikke var blevet opkrævet fra landselevforeningen.

Viggo Molin forespurgte om muligheder for at lave obligationsforretninger eller lignende.

Regnskabet godkendtes.

4. Valg. Da *Erik Skovgård Jensen* ønskede at fratræde som formand, valgtes på forslag af *Leif Nielsen* højskolelærer *Ditlev Jensen* til formand til et brus af klapsalver.

Til kasserer genvalgtes *Kaj Jørgensen* og til sekretær *Harry Larsen*.

Til bestyrelsen nyvalgtes *Verner Wøhlk* med 32 stemmer og *Valdemar Jensen* (bedre kendt under navnet „Mose-Valde”) med 33 stemmer. *Erling Clausen* (23 stemmer) og *Carl Christiansen* (18 stemmer) blev suppleanter. Revisionen, *Kaj Bundvad*, genvalgtes.

5. Der forelå ingen forslag til behandling.

6. Eventuelt. Den nyvalgte formand, *Ditlev Jensen*, holdt sin trontale og takkede for chocket, ligesom den afgående formand, *Erik Skovgård Jensen*, takkede. Yderligere blev *Erik* takket fra såvel forsamlingens som bestyrelsens side for godt arbejde og kammeratskab i den forløbne tid.

Skolens tidligere forstanderpar, *Selma* og *Frode Kristensen*, blev med akklamation udnævnt til æresmedlemmer af elevforeningen.

Hvorefter den gemytlige dirigent kunne afslutte generalforsamlingen, som med sult i øjnene erobrede den anden halvdel af stueetagen.

Harry Larsen.

Gammelgaard skal males!

Elevforeningens bestyrelse har besluttet at iværksætte en indsamling for at få midler til at lade Gammelgaard male, mens han endnu „ser ung ud”, som Gammelgaard selv udtrykte sig, da vi overbragte ham meddelelsen. Indsamlingen er i fuld gang blandt fagorganisationerne, men da du sikkert gerne vil bidrage til dette varige minde over Roskilde Højskoles uforlignelige forstander fra skolens start i 1930 frem til 1949, modtager vi gerne dit bidrag på Elevforeningens *gironummer 391 16*.

Roskilde Højskoles Elevforening.

Elevmøder.

Elevforeningerne for Esbjerg og Roskilde afholder elevmøde fra den 12. til 13. juli. Åbning kl. 19 med middag. Nærmere program ikke fastlagt. Men i 1952 som alle tidligere år mødes vi fra alle årgange på *Roskilde Højskole*.

Tilmeldelse inden 1. juli. Pris 10 kr.

Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening.

Roskilde Højskoles Elevforening.

Roskilde Højskoles Elevforening genoptager den gode gamle skik at invitere sine nærmestboende medlemmer til en lørdag-aften på skolen sammen med vintereleverne. Det bliver den 8. marts 1952. Samlet afrejse fra København kl. 16,00. Tilmeldelser modtages *kun* af *Harry Larsen, Herluf Trollesgade 7, 5. Telefon Byen 2507 x*. Tilmeldelse senest 1. marts.

Roskilde Højskoles Elevforening.

DET kalder jeg ferie! 8 dage på højskole.

Dette udråb kommer fra alle tidligere deltagere i Roskilde højskoles „8 dage på højskole”. I 1952 er der igen højskoleuge i den rigtige ferietid fra 13.—19. juli. Tidligere højskoleelever med koner og børn og højskoleinteresserede i det hele taget indbydes til sammen med os at diskutere de problemer, der knytter sig til dette års fællestitel: *Mennesket og maskinen*. Hvad hermed menes kan ses af nogle enkelte foredragstitler: Fagforeningerne og den tekniske revolution. Han, hun og maskinen. Fritidens udnyttelse. Udbyttedeling og andre lønformer. Arbejdsglæden. Arbejderen i litteraturen. Kunsten og arbejderne. Der arrangeres lærerige og naturskønne udflugter, og 4 eftermiddage er til fri disposition. For børnene er der mulighed for leg under pædagogisk tilsyn.

Indmeldelse til denne uge foretages ved indbetaling af 10 kr. pr. deltager på Roskilde højskoles giro 35450 så snart som muligt og senest 1. juli 1952. Prisen for deltagelse i kursuset er fastsat til kr. 75,— pr. deltager. For børn betales efter aftale.

Roskilde Højskole.

Esbjerg Arbejderhøjskoles Elevforening.

Roskilde Højskoles Elevforening.

